

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

VÝBĚR Z ROZHODNUTÍ

Evropského soudu
pro lidská práva
ve Strasbourgu

OBSAH:	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 20826/92 ve věci A a další versus Dánsko	2
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 20024/92 ve věci Súßmann versus Německo	17
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 20348/92 ve věci Buckley versus Spojené království	28

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRAVA

8. února 1996

VĚC A A DALŠÍ

(Rozsudek ve věci A a další versus Dánsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, F. Matscher, L. – E. Pettiti, A. Spielmann, J. De Meyer, I. Foighel, J. M. Morenilla, D. Gotchev, B. Repik a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 27. října 1995 a 22. ledna 1996, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 6. července 1995 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Dánskému království (č. 20826/92), předložené Komisi podle článku 25 desíti dánskými státními příslušníky (viz níže uvedený odst. 7) 27. srpna 1992.

Požadavek Komise vycházel z článku 44 a 48 a prohlášení, jímž Dánsko uznalo obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46). Předmětem uvedené žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 6 § 1 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3(d) žadatel uvedl, že si přeje osobně se zúčastnit soudního řízení, a stanovil advokáta, který jej bude zastupovat (ust. 30).

3. Do ustanoveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan I. Foighel, zvolený soudce dánské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 /b/). Dne 13. července 1995 vylosoval předseda za přítomnosti pana V. Bergera, předsedy oddělení, dalších sedm členů, a to pány F. Matschera, L. – E. Pettitiho, A. Spielmanna, J. De Meyera, J. M. Morenilla, D. Gotcheva a B. Repika (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4).

4. Pan Ryssdal z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 5) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem dánské vlády (dále jen Vláda), delegátem Komise a právním zástupcem žadatele postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a ust. 38). Na základě toho tajemník Soudu obdržel 13. září 1995 vyjádření Vlády a 18. září 1995 vyjádření žadatele. Dne 10. října 1995 tajemník Komise informoval tajemníka Soudu o tom, že delegát si nepřál vyjádřit se písemně.

5. Ve dnech 12. a 19. října 1995 Komise předložila příslušné dokumenty a 20. října k nim Vláda a žadatel připojili další podrobnosti, které si vyžádal tajemník Soudu na základě pokynů předsedy Soudu.

6. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 26. října 1995. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

L. Mikaelsen, velvyslanec, vedoucí právního oddělení, ministerstvo zahraničních věcí, J. Reimann, vrchní právní poradce, ministerstvo spravedlnosti, zástupci Vlády; M. Jørgensen, vedoucí oddělení, ministerstvo zdravotnictví, A. Skibsted, právní poradce, ministerstvo zahraničních věcí, poradci;

(b) za Komisi

Gaukur Jörundsson, delegát;

(c) za žadatele

T. Trier, advokát, docent práv na Kodaňské universitě, právní zástupce; K. Sindbjergová, oddělení právních informací, Durban, T. Andersen, předseda Dánské asociace hemofiliků, poradci.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Gaukura Jörundssona, Triaera, Mikaelena a Reimanna.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Zvláštní okolnosti případu

A. Události, které vedly k vyrovnávacím řízením

7. Níže uvedení žadatelé, občané Dánska, jsou buď sami oběťmi nebo příbuznými obětí viru selhání lidské imunity (HIV). Všechny oběti často dostávaly krevní transfuzi v dánských nemocnicích a byly nakaženy virem HIV v dobách uvedených níže u jednotlivých jmen.

Pan A (7. července 1985 – 25. května 1986), který žije v St. Heddinge a studuje obor zemědělství.

Pan Henning Eg (9. června 1985 – 10. února 1986), který žije v Kværndrupu a pracoval jako technik až do doby, kdy mu byl přiznán invalidní důchod (1991).

Pan C (1. ledna 1978 – 7. června 1985), který pracoval jako technik a po prvních příznacích AIDS, které se objevily v zimě roku 1991–1992, mu byl přiznán invalidní důchod; zemřel na AIDS 14. září 1993 a jeho manželka, paní Gitte Christensenová, podává žádost jeho jménem.

Pan D (1. ledna 1978 – 27. dubna 1985), který žije v Kodani.

Pan E (16. ledna 1980 – 21. února 1985), který žije ve Frederiksbergu a který 4. listopadu odstoupil od národního řízení, aby se účastnil projednávání tohoto případu.

Pan F (3. února 1980 – 6. března 1985) zemřel na AIDS 9. září 1992; vdova po něm – paní F – podává stížnost jeho jménem.

Pan a paní G, rodiče hemofilika (10. května 1986 – 26. března 1987), který zemřel na AIDS 9. srpna 1992.

Paní Kirsten Feldskovová, vdova po hemofilikovi (1. ledna 1978 – 12. března 1985), který od svých patnácti let pobíral invalidní důchod a který zemřel na AIDS 10. srpna 1987.

Paní Britt Lykkeskov Jacobsenová, matka hemofilika (1. ledna 1978 – 17. října 1985), který zemřel na AIDS 27. srpna 1986. Příznaky se objevily v roce 1985.

8. V roce 1982 vešlo ve známost, že AIDS se může přenášet krevní transfuzí a užíváním určitých výrobků obsahujících krev. V roce 1984 byla v Dánsku sestavena Komise pro krevní produkty (blodproduktudvalg). V roce 1985 tato komise projednávala otázku kontroly darované krve, aby se zabránilo použití infikované krve. V březnu roku 1985 Dánská asociace hemofiliků (Den danske Bløderforening – dále jen Asociace) požadovala po ministru vnitra zavést tepelné zpracování krevních produktů a testování darované krve.

9. Dne 10. září 1985 se ministr vnitra obrátil se stejnou žádostí na Národní zdravotní radu. Výsledkem bylo zavedení povinného tepelného zpracování od 1. října 1985 a následně kontroly krve od 1. ledna 1986.

Za určitých okolností bylo ale stále možné použít neotestované krevní produkty. Dne 1. listopadu 1987 podala Národní univerzitní nemocnice Národní zdravotní radě zprávu o možnosti infekce HIV z neotestovaných krevních produktů. Dne 13. listopadu 1987 vydala Národní zdravotní rada výrobcům krevních produktů nařízení, že všechny neotestované produkty musí být okamžitě staženy.

10. Mezitím, v dubnu 1987, vydala Asociace zprávu o tom, že přibližně 90 hemofiliků bylo nakaženo virem HIV. Asociace naléhala na parlament, aby uzákonil přiznání částky 450 000 nebo více dánských korun (DKK) obětem jako náhradu ex gratia.

11. Exekutivním příkazem (bekendtgørelse) z 2. září 1987 parlament pověřil ministra vnitra, aby hemofilikům, kteří se stali HIV pozitivními kvůli infikované krvi přijaté transfuzí, byla ex gratia vyplacena částka 100 000 DKK. Po protestech Asociace, vyjádřených v dopise z 15. října 1987 adresovaném Parlamentní zdravotní komisi (Folketingets Sundhedsudvalg), parlament 14. června 1988 sumu zvýšil na 250 000 DKK a nařídil, aby náhrady byly vypláceny také příbuzným. Konečně exekutivním příkazem z 19. listopadu 1992 byla částka zvýšena na 750 000 DKK. Náhrady v této výši byly a budou vypláceny hemofilikům nakaženým z krevních produktů a ostatním HIV pozitivním osobám, které se nakazily při transfuzi v dánských nemocnicích. Tato náhrada může být ex gratia vyplácena i dědicům osob patřících do popsané kategorie.

12. Podle výše uvedeného schématu obdržel každý z prvních pěti žadatelů a paní Feldskovová 750 000 DKK. Pan F obdržel 250 000 DKK a po jeho smrti 9. září 1992 vdova po něm, paní F, obdržela zbývajících 500 000 DKK. Syn pana a paní G obdržel 250 000 DKK, než 9. srpna 1992 zemřel. Jelikož neměl dědice (livsarvinger), zbývajících 500 000 DKK nebylo vyplaceno. Synu paní Lykkeskov Jacobsenové nebylo vyplaceno nic, protože zemřel před vydáním exekutivního příkazu z 2. září 1987 a nezanechal dědice.

13. Kromě schválení plateb ex gratia parlament žádal vládu o učinění kroků k objasnění okolností, za kterých byly neotestované krevní produkty užívány i po zavedení povinného testování od 1. ledna 1986. Výsledkem bylo zahájení soudního vyšetřování a zpráva o jeho průběhu byla vydána v květnu 1988. V červenci téhož roku ministerstvo zdravotnictví zahájilo úřední šetření týkající se sedmi úředníků, kteří byli ve zprávě kritizováni. Kromě toho bylo zahájeno trestní řízení proti výrobcí krevních produktů, který byl 29. listopadu 1988 uznán vinným za porušení zákona o léčivech a byla mu udělena pokuta ve výši 15 000 DKK.

B. Civilní řízení před Vrchním soudem

14. Dne 14. prosince 1987 Asociace podala návrh na zahájení soudního řízení u Vrchního soudu Východního Dánska (Østre Landsret) proti ministerstvu vnitra (později ministerstvu zdravotnictví), Národní zdravotní radě, Novo-Nordisk A/S (dále jen Společnost) a Národnímu ústavu očkovacích látek. Asociace a Společnost měly své právní zástupce, ostatní tři žalované strany byly zastupovány vládním advokátem (kammeradvokaten). Ve své žádosti Asociace prohlásila, že žalované instituce jednaly s jejími členy neospravedlnitelným a nezodpovědným způsobem, a to v době od 1. ledna 1986, kdy tito mohli být poškozeni užitím produktů, které mohly obsahovat virus AIDS. Asociace žádala Vrchní soud, aby žalovaným institucím nařídil uznat jejich povinnost společně uhradit škody způsobené těm členům Asociace, u nichž bylo zjištěno nakažení virem AIDS po užití krevních produktů dodaných společností Novo-Nordisk A/S nebo Národním ústavem očkovacích látek.

15. Při prvním zasedání soudu, konaném 18. února 1988, žalovaní přednesli své námítky (svarskrift), žádající Vrchní soud, aby zamítl požadavky žaloby na základě skutečnosti, že Asociace nemůže jednat jménem svých členů. Žalovaní trvali na tom, že žaloba by měla být přijata k prošetření pouze tehdy, kdyby Asociace jednala jako zástupce (mandatar) svých členů. Jako druhou možnost žalovaní žádali Vrchní soud, aby podle skutkové podstaty případu rozhodl v jejich prospěch. Také požadovali, aby Vrchní soud případ odročil až do konečného přednesu obhajoby, který by nebyl učiněn, pokud nebude uzavřeno výše zmíněné soudní šetření (viz výše uvedený odst. 13).

Vrchní soud případ nejprve odročil na 7. dubna 1988 a poté na 5. května 1988, pokaždé až do konečného přednesu obhajoby, jelikož zpráva o výsledcích soudního šetření byla k dispozici až v květnu 1988. Při dal-

ším zasedání soudu 15. srpna 1988 žalovaní nepředložili žádné připomínky, ale žádali Vrchní soud, aby přijal jejich samostatnou žádost o zamítnutí žaloby, kdežto Asociace požadovala, aby jí bylo dovoleno vyjádřit se v tomto bodě písemně. Vrchní soud proto odročil případ na 8. září 1988.

16. Dne 8. září 1988 Asociace žádala Vrchní soud, aby zamítl požadavek obhajoby na oddělené projednání její žádosti o zamítnutí žaloby. Asociace uvedla, že jedná jako zástupce (mandatar) svého člena, který si přeje zůstat v anonymitě, a že má také jménem všech svých členů nezávislý právní zájem na dosažení rozhodnutí Vrchního soudu o tom, jestli žalované instituce mají odpovědnost vůči členům nakaženým virem HIV po určitém datu. Příklad byl odročen na 10. listopadu 1988, aby žalovaná strana mohla předložit své písemné připomínky.

17. Dne 10. listopadu 1988 žalovaní trvali na svém požadavku, že případ by měl být zamítnut, ale byli ochotni záležitost znovu zvážit v případě, že by Asociace souhlasila s tím, aby případ byl posuzován jako specifická otázka náhrady škody způsobené žalovanými některému ze členů Asociace, kterého tato zastupovala jako mandatář. Na žádost stran Vrchní soud rozhodl o konání předběžného jednání 9. února 1989 podle článku 355 zákona o správě soudů (retsplejeloven) z důvodu vyjasnění výše zmíněných skutečností (viz níže uvedený odst. 49). Avšak právní zástupce Asociace se z důvodu nemoci nemohl dostavit. Dne 2. března 1989 Vrchní soud po konzultaci se stranami odročil předběžné jednání na 18. května 1989.

18. Během předběžného jednání 18. května 1989 právní zástupce Asociace souhlasil s prodiskutováním otázky, jestli jednotliví členové Asociace mohou být identifikováni v zájmu přednesení specifických požadavků na náhradu škod. V zájmu uskutečnění takové diskuse byl případ odročen na 28. září 1989.

Ve svém přednesu z 18. května 1989 Asociace modifikovala své požadavky v tom smyslu, že žalované instituce jsou odpovědné za své jednání již od 1. ledna 1985 místo dříve prosazovaného data 1. ledna 1986.

19. Dne 28. září 1989 Asociace požádala o osmítýdenní odklad, aby zvážila, zda čekat na výsledek trestního řízení proti Novo-Nordisk A/S. Nebylo ještě rozhodnuto, zda by jednotliví žalobci měli být identifikováni. Vrchní soud požadavku vyhověl a odložil případ na 23. listopadu 1989. Předsedající soudce, s odkazem na diskuse v průběhu předběžného jednání 18. května 1989, požádal strany o vyjasnění určitých otázek týkajících se formalit.

20. Při ústním jednání 23. listopadu 1989 Asociace prohlásila, že jedná jako zástupce (mandatar) členů, kteří byli nakaženi virem HIV po 1. lednu 1985, a že prvních šest žadatelů a syn pana a paní G se k případu připojili s přesvědčením, že jejich totožnost nebude zveřejněna.

21. Aby žalovaným bylo umožněno přednést závěrečnou řeč obhajoby, Vrchní soud odročil případ na 18. ledna 1990 a posléze na 22. března 1990.

22. Při ústním jednání 22. března 1990 se šetření případu zúčastnili další čtyři žalobci, včetně paní Feldskovové a Lykkeskov Jacobsenové (viz výše uvedený odst. 7). Řízení bylo odročeno až do konečného přednesu obhajoby, který, jak tato namítala, mohl být uskutečněn pouze poté, až se žadatelé rozhodnou, do jaké míry trvají na svých jednotlivých požadavcích.

23. Dne 17. května 1990 byl případ odročen na 21. června 1990, aby si žadatelé mohli prostudovat některé dokumenty. Dne 21. června 1990 žadatelé předložili další 21 dokumentů. Aby obhajobě bylo umožněno prostudovat tyto spisy, případ byl odročen na 23. srpna 1990 a posléze na 27. září 1990.

24. Při ústním jednání 27. září 1990 žadatelé navrhli, aby byl zajištěn lékařský posudek, a prohlásili, že jsou ochotni předložit příslušné doklady. Příklad byl poté odročen na 25. října 1990, aby se žalovaní mohli k tomuto návrhu vyjádřit. Dne 25. října 1990 byl návrh přijat společností Novo-Nordisk A/S, zatímco ostatní žalovaní se nevyjádřili. Z tohoto důvodu byl případ odročen na 29. listopadu 1990.

25. Dne 29. listopadu 1990 všechny strany souhlasily se zajištěním lékařského posudku. Případ byl odročen na 21. února 1991 a posléze na 4. dubna 1991, jelikož žadatelé shromažďovali další důkazy podložené lékařským stanoviskem, a to v zájmu šesti nových, dodatečných žalobců.

26. Ve dnech 4. dubna, 16. května a 6. června 1991 Vrchní soud povolil další odročení, jelikož se strany neshodly na tom, kteří odborníci budou předvoláni a na co a jakým způsobem budou tázáni. Dne 8. srpna 1991 na předběžném jednání konaném podle článku 355 zákona o správě soudů přednesli žalobci návrhy týkající se zajištění odborného lékařského posudku a tři z žalovaných požádali o odročení, aby mohli zvážit další postup v této záležitosti. Vrchní soud případ odročil na 12. září 1991.

Dne 12. září 1991 strany oznámily Vrchnímu soudu, že se shodly na postupu při zajišťování lékařského posudku. Aby bylo stranám umožněno dohodnout se o termínech jednání s odborníky a o otázkách, které jim budou kladeny, Vrchní soud povolil další odročení z posledně zmíněného data na 19. prosince 1991, 20. února 1992, 12. března 1992 a 4. června 1992. Žalobci, ačkoliv své návrhy přednesli 5. února 1992, neobdrželi odpovědi tří z žalovaných až do 6. srpna toho roku.

Ve svých přednesech 5. února 1992 žalobci použili všech sedmi předešlých přednesů a v mnoha bodech připojili nové formulace svých požadavků a argumentů. Dva žalobci od případu odstoupili.

27. Dne 6. srpna 1992 strany oznámily Vrchnímu soudu, že se shodly na tom, kteří z odborníků mají být předvoláni, a na náplni jednání s nimi. Vrchní soud poté předvolal navrhované odborníky a odročil případ na 10. prosince 1992, do obdržení jejich vyjádření.

28. Dne 9. srpna 1992 syn pana a paní G zemřel a 9. září 1992 zemřel pan F. K posledně zmíněnému datu byl Vrchní soud informován, že žadatelé předali žádost Evropskému soudu pro lidská práva, stěžující si podle článku 6 § 1 Úmluvy na délku řízení. Dále se vyskytly jisté problémy týkající se materiálu, který měl být předán odborníkům k posouzení.

Vzhledem k výše uváděným faktům předsedající soudce nechal zaprotokolovat toto prohlášení:

„...během přípravné fáze až do této doby byl případ pokaždé odročen na základě žádosti přednesené společně právními zástupci stran...“

Předsedající soudce naléhal na obhájce žalovaných, aby Vrchnímu soudu a právnímu zástupci žalobců k 1. listopadu 1992 přednesli své vyjádření k připomínkám tohoto zástupce z 9. září 1992.

Předsedající soudce dodal, že jakékoliv další důkazy určené k předložení odborníkům by měly být nejprve předány soudu.“

29. Dne 11. listopadu 1992 na žádost ministerstva zdravotnictví vládní advokát předvolal právního zástupce žalobců na schůzku za účelem zvážení možností urychlení řízení. Žalovaní na toto namítli, že ačkoli podle jejich názoru bylo účelem soudní pře nahrazení škod, žadatelé v tomto smyslu zatím nepřednesli přesně stanovený požadavek. Žadatelé prohlásili, že účelem jejich jednání nebylo pouze zajištění náhrady škod, ale také zjištění, kdo byl odpovědný za údajné nesprávné jednání.

30. Jelikož v době plánovaného dalšího jednání, 10. prosince 1992, odborný posudek ještě nebyl k dispozici, Vrchní soud případ se souhlasem stran odročil.

31. Dne 10. prosince 1992 žadatelé podali na ministerstvu spravedlnosti žádost o bezplatnou právní poradu v rozsahu jejich žaloby o náhradu škody (když se jim dříve dostalo takové porady v záležitosti žaloby o přiznání odpovědnosti). Ministerstvo tuto bezplatnou právní poradu přiznalo osmi z žadatelů 11. června 1993.

32. Reagující na předložený odborný posudek ze 17. prosince 1992, strany zahájily diskusi o doplňujících otázkách pro odborníky. Z ústního jednání 11. února 1993 byl případ odročen na 18. března 1993, aby se strany mohly k projednávání záležitosti vyjádřit.

Dne 18. března 1993 se strany stále ještě neshodly. Na základě protokolu jednání, konaného v tento den, právní zástupce ministerstva zdravotnictví, Národní zdravotní rady a Národního ústavu očkovacích látek poznamenal, že ministr zdravotnictví si přeje co nejvíce urychlit průběh případu. Předsedající soudce opakoval své prohlášení z 13. října 1992 (viz výše uvedený odst. 28), zvláště pak, že každé odročení případu bylo učiněno po společné žádosti právních zástupců obou stran. Dále upozornil, že v civilních řízeních je starost o průběh případu především odpovědností stran. Příklad byl odročen na 1. dubna 1993, do doby, až se strany shodnou na doplňujících otázkách pro odborníky. Strany souhlasily s tím, že není nutné konat předběžné řízení podle článku 355 zákona o správě soudů.

33. Dne 1. dubna 1993 strany seznámily Vrchní soud s doplňujícími otázkami pro odborníky. Až do vyjádření odborníků byla řízení odročena na 13. května 1993 a posléze na 17. června 1993.

34. Při ústním jednání 17. června 1993 žadatelé předložili předběžný požadavek úhrady škod ve výši 1 000 000 DKK pro prvních šest žadatelů a syna pana a paní G. Požadovali také 750 000 DKK pro paní Feldskovovou, ale nestanovili předběžný požadavek pro paní Lykkeskov Jacobsenovou, jelikož příslušná legislativa nestanoví úpravu pro rodiče požadující kompenzaci ztráty dítěte mladšího osmnácti let.

Jelikož dodatkový odborný posudek ještě nebyl k dispozici, případ byl odročen na 2. září 1993 a posléze na 4. listopadu 1993. Části I a II byly postupně prezentovány 9. září a 22. října 1993.

35. Dne 14. září 1993 zemřel pan C.

36. Při ústním jednání 4. listopadu přednesli čtyři první žadatelé, paní F, pan a paní G a paní Feldskovová, přesné požadavky na náhradu ve výši do 1 090 000 DKK za pracovní neschopnost, ztrátu živitele a náklady na pohřeb. Paní Lykkeskov Jacobsenová náhradu nepožadovala a pan E prohlásil, že od případu odstoupje.

Při dalších jednáních, konaných 16. prosince 1993 a 13. ledna 1994, byly v souvislosti se škodami uvedeny doplňující důkazy. Žalovaní navrhli, že by se k požadavkům žadatelů měla vyjádřit Komise pro pracovní úrazy (Arbejdsskadestyrelsen), ale souhlasili s tím, že na realizaci tohoto návrhu nebudou trvat.

37. Dne 3. března 1994, na předběžném jednání konaném podle článku 355 zákona o správě soudů (viz níže uvedený odst. 49), Vrchní soud po konzultaci se stranami stanovil datum soudního přelíčení mezi 24. října a 22. listopadu 1994. Na žádost žadatelů byl případ odročen a stanoven termín od 28. listopadu 1994 do 17. ledna 1995.

38. Soudní přelíčení proběhlo ve stanoveném termínu. Žadatelé upustili od požadavků na Národní ústav očkovacích látek. Pan Eg, paní Christensenová, pan D, vdova po panu F a paní Lykkeskov Jacobsenová ustoupili od všech požadavků na společnost Novo-Nordisk A/S. I přes tyto změny žadatelé, kromě pana E, který od případu odstoupil, trvali na tom, že žalovaní jednali nedbale a nesou proto vinu na nakažení virem HIV. Zbývající žadatelé, kromě paní Lykkeskov Jacobsenové, trvali na svých požadavcích na náhradu škod, jejichž výše se pohybovala od 24 630,24 do 1 090 000 DKK.

39. Rozsudkem ze 14. února 1995 Vrchní soud zamítl všechny zbývající požadavky na společnost Novo-Nordisk A/S a shledal, že ministerstvo zdravotnictví a Národní zdravotní rada jednaly po určitou dobu nedbale. V této době byl ovšem postižen pouze syn pana a paní G. Vrchní soud uznal za spravedlivé mu přiznat 18 718,24 DKK plus úrok počítaný od 17. června 1993, kdy byl požadavek na náhradu poprvé přednesen (viz výše uvedený odst. 34). Všechny ostatní požadavky na náhradu byly zamítnuty.

C. Politická opatření učiněná po vynesení rozsudku Vrchního soudu

40. Dne 22. února 1995 v reakci na diskusi o následcích rozsudku Vrchního soudu, která proběhla v parlamentu, ministr zdravotnictví vydal tiskové prohlášení, téhož dne doručené Asociaci, v němž uvedl, že „strany parlamentu i vláda“ cítí s hemofiliky infikovanými virem HIV a litují tragické skutečnosti, že od konce 70.

let bylo nakaženo 89 hemofiliků prostřednictvím lékařských preparátů dřívě, než si společnost uvědomila nebezpečí nákazy virem HIV a vyvinula opatření pro prevenci proti této nákaze. Parlament a vláda uznávají a litují, že po nedávných zjištěních se opatření učiněná v letech 1985 a 1986 jeví jako nedostatečná.

Na druhé straně respektují rozsudek Vrchního soudu, který podpořil názor příslušných institucí, že nejednaly nezodpovědně ve smyslu nevyžadování tepelného zpracování krve až do 1. října 1985 a testování všech dárců krve až do 1. ledna 1986.

Parlament a vláda každopádně dospěly k názoru, že je jejich morální povinností ukázat značnou flexibilitu v zájmu nalezení politicky přijatelného řešení. Odškodné, které již bylo přiznáno (viz výše uvedený odst. 11), bylo jasným příkladem sympatií, které parlament vůči hemofilikům infikovaným virem HIV chová. Vláda a parlament dále souhlasily, aby byl co nejdříve založen fond ve výši 20 000 000 DKK, který by byl spravován Asociací. Měl sloužit k lepšímu zajištění specifických individuálních potřeb hemofiliků v době současné i budoucí. Dále měla vláda co nejdříve zavést – vydáním speciálních zákonů – schema zdravotního pojištění, které by širěji pokrývalo náklady na léky a zajišťovalo snazší dosažitelnost náhrady, než jak ji určuje zákon o odpovědnosti za zboží.

Konečně měla vláda Asociaci nabídnout zastoupení v Komisi pro analýzu krevních produktů při Národní zdravotní radě, jejímž úkolem je navrhnout opatření zajišťující co nejlepší používání dárcovské krve a soběstačnost v jejím opatřování.

Fond, založený jako výsledek výše uvedeného, rozhodl dodatečně uvolnit částku 90 000 DKK pro hemofiliky, kteří byli nakaženi při krevních transfuzích.

41. Ve svém tiskovém prohlášení z 15. března 1995 Asociace oznámila, že podle jejího názoru bylo ministrovo prohlášení dostatečným důvodem k ukončení případu. Po dlouhou dobu se Asociace snažila najít rychlé a spravedlivé řešení případu, přičemž na mysli neměla pouze lidské rozhodování, ale také omezené prostředky Asociace. Nicméně shledala, že by bývalo vhodnější, kdyby zmíněné prohlášení obsahovalo otevřenější uznání faktu, že se skutečností rizika nákazy virem HIV u hemofiliků nebylo v letech 1982 – 1986 nakládáno adekvátním způsobem. Dále by bývalo vhodnější, kdyby prohlášení širěji reagovalo na rozsudek vyneseny Vrchním soudem včetně faktu, že v jednom z případů byla zmiňována odpovědnost státu.

Asociace dále prohlásila, že ji mrzí fakt, že se nejméně tři z osmi žalobců rozhodli odvolat se proti rozsudku Vrchního soudu k Nejvyššímu soudu. Ačkoliv respektovala jejich rozhodnutí, odmítla dále jednat jako jejich zástupce.

Asociace ovšem také upozornila, že, jelikož nedošlo k žádnému zadostiučinění z hlediska nepřiměřené délky soudních řízení – více než sedm let, shledává, že došlo k porušení lidských práv hemofiliků, a tudíž bude trvat na podání žádosti k Evropské komisi pro lidská práva.

D. Odvolání k Nejvyššímu soudu

42. Dne 10. dubna 1995 se pan A, pan Eg a paní Feldskovová, nikoli však ostatní žadatelé, odvolali proti rozsudku Vrchního soudu k Nejvyššímu soudu. Vyhrázovali si právo na vyžádání nového odborného posudku a na to, aby Nejvyšší soud vyslechl svědky, kteří svědčili u Vrchního soudu.

43. Dne 10. května 1995 společnost Novo-Nordisk A/S předložila své stanovisko obhajoby a 16. května 1995 předložili svá stanoviska obhajoby ostatní tři žalovaní. Žalovaní vyzvali odvolatele, aby upřesnili argumenty, na kterých založili své požadavky.

44. Dne 16. května 1995 požádal právní zástupce žalovaných Nejvyšší soud, aby byl obstarán posudek Národní komise pro pracovní úrazy, týkající se stupně neschopnosti a ztráty výdělečnosti u pana A a pana Ega. Až do vyjádření žadatelů Nejvyšší soud odročil řízení na 17. května, 7. června a 30. června.

Dne 14. června 1995 Nejvyšší soud vydal povolení kontaktovat Národní komisi pro pracovní úrazy a 16. června se právní zástupce žalovaných na Komisi obrátil se žádostí o posudek.

45. Dne 27. června 1995 pan A a paní Feldsková položili společnosti Novo–Nordisk A/S určité otázky a na jejich návrh Nejvyšší soud případ odročil na 27. července, do vyjádření společnosti k těmto otázkám.

46. Nejvyšší soud případ znovu odročil na 22. srpna 1995, do vyjádření žadatelů ke stanoviskům obhájce. Vyzval také žadatele, aby své názory na důkazy užití v případě formulovali co nejdříve. Dne 2. listopadu 1995 Nejvyšší soud určil termín soudního přelíčení na dobu od 16. do 23. září 1996.

II. Příslušné domácí právo

47. Civilní proces tohoto typu může být zahájen před Vrchním soudem jako soudem první instance na základě návrhu. Je považován za zahájený okamžikem, kdy návrh dojde soudu (články 224–226 zákona o správě soudů). Řízení se rozděluje na dvě stadia, přípravné a hlavní líčení.

48. Příprava případu se může uskutečnit ústní formou za účasti stran, osobní nebo prostřednictvím zástupců, na předběžných jednáních, během nichž dochází k výměně přednesů a jiných dokumentů, které jsou pak formálně předány kompetentnímu soudu (článek 351 zákona o správě soudů). Příprava může mít také písemnou formu, pak obě strany předloží své materiály soudu, který dohlíží na to, aby si navzájem předaly kopie všech těchto materiálů (článek 352).

Účelem takových příprav je shromáždění fakt a legálních podkladů k případu, ujištění, že objasňování případu proběhne nejlepším možným způsobem, a formulování předmětu sporu.

49. Navíc, uzná-li to za vhodné, může soud strany předvolat ke zvláštnímu předběžnému jednání podle článku 355 zákona o správě soudů, a to za účelem co možná nejlépe ujasnit pozice stran vzhledem k faktům a příslušným zákonům, rozsah nesporných fakt a případnou nutnost opatření důkazů. Během takových jednání soud také může rozhodnout spory mezi stranami, týkající se přípravy případu a organizace procesu.

50. V občanském soudním řízení je úkolem stran, aby zformulovaly předmět sporu. Soud nemůže stranám přisoudit více, než ta či ona požadovaly, a může jen uvážit podání té které strany (článek 338 zákona o správě soudů).

Na druhé straně se soud podle článku 339 může kladením otázek stranám dožadovat objasnění jejich požadavků nebo podání a vyzvat je, aby vyjádřily své názory v otázkách, týkajících se fakt a příslušných zákonů, které mají podstatný vliv na případ, nebo aby uvedly důkazy. Strany mohou soudu předkládat návrhy týkající se předvolání znalců, ale soud není povinen jejich návrhům vyhovět (článek 200).

Podle článku 340 by důkazy měly být soudu předkládány při přelíčení, ale soud může rozhodnout, že budou předloženy ještě před začátkem soudního řízení. Pak musí určit časový limit jejich odevzdání.

51. V případě potřeby může soud nařídít přerušování řízení (článek 345). V praxi jsou taková opatření činěna například k tomu, aby si strany mohly připravit vyjádření k přednesům druhé strany nebo opatřit potřebné důkazy či vyjádření odborníka, dospět ke shodě formou přátelské diskuse nebo si ujasnit své pozice.

V praxi soud také zajišťuje soustavný vývoj případu. Zasahuje v situacích, kdy jedna ze stran vyjádří pochybnosti týkající se přerušování řízení nebo kdy přerušování neplní svůj účel.

52. Soud rozhoduje, kdy je příprava případu dokončena (článek 356). Jakmile je toto rozhodnutí učiněno, strany již nemohou měnit své požadavky, činit nové přednesy či předkládat nové důkazy, pokud nesplňují určité vymezené podmínky (články 357 a 363). V praxi bude soud vždy váhat ukončit přípravné stadium, jestliže strany shledají, že určité záležitosti potřebují přesnější ujasnění.

Jakmile je příprava případu dokončena, soud stanoví datum jednání (článek 356).

53. Podle dánského práva má žalobce ve vyrovnávacích řízeních povinnost prokázat škody, chybu nebo nedbalost a odpovědnost. Toto důkazní břemeno může být přeneseno na žalovaného, jestliže je pravděpodobné, že faktické výpovědi učiněné žalobcem jsou správné.

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

54. Ve své žádosti ke Komisi z 27. srpna 1992 (č. 20826/92) si žadatelé stěžovali, že pokud jde o porušení článku 6 § 1 Úmluvy, jejich případ nebyl rozhodnut během přiměřené lhůty.

55. Dne 30. listopadu 1994 Komise prohlásila žádost za přípustnou. Ve své zprávě z 24. května 1995 (článek 31) Komise vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy vůči prvním osmi žadatelům (jednomyslně), ale ne vůči paní Feldskovové a Lykkeskov Jacobsenové (jednomyslně).

KONEČNÉ NÁVRHY STRAN PŘEDLOŽENÉ SOUDU

56. Při ústním jednání 26. října 1995 Vláda ve svém vyjádření vyzvala Soud, aby rozhodl, že nedošlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

57. Při téže příležitosti žadatelé znovu opakovali Soudu svůj požadavek, obsažený v jejich vyjádření, aby tento shledal, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy, a přiznal jim náhradu podle článku 50 Úmluvy.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

58. Žadatelé tvrdili, že se stali oběťmi porušení článku 6 § 1 Úmluvy, který, pokud se této záležitosti týká, zní:

„Při rozhodování o svých občanských právech a povinnostech.... každý má právo na.... projednání v přiměřené lhůtě.... soudem...“

59. Vláda nesouhlasila s tímto názorem. Komise ji podpořila, pokud se týkalo pánů A, Ega, C, D, E, F a syna pana a paní G, ale odmítla ji, pokud se týkalo paní Feldskovové a Lykkeskov Jacobsenové (detaily o žadatelích ve výše uvedeném odst. 7).

60. Mezi těmi, kteří se dostavili před Soud, panovala všeobecná domněnka, že řízení se týkala otázek určení „občanských práv“ žadatelů a že článek 6 § 1 se k těmto řízením vztahuje. Soud nevidí důvod rozhodnout jinak. Naproti tomu žadatelé vyslovili pochybnost o tom, zda řízení proběhla v přiměřené lhůtě, jak je příslušným článkem stanoveno. Před vyšetřením tohoto problému Soud musel přesně určit, jaká doba bude brána v úvahu.

A. Doba braná v úvahu

61. Podle návrhu žadatelů doba braná v úvahu začala 14. prosince 1987, kdy Asociace podala k Vrchnímu soudu žádost, aby potvrdil, že příslušné úřady byly odpovědné vůči těm členům, kteří byli nakaženi virem HIV prostřednictvím krevních produktů (viz výše uvedený odst. 14). Žaloba ze 14. prosince 1987 byla podána v zájmu zvláštní skupiny devadesáti hemofiliků, jejímiž členy byli i žadatelé, kteří měli jasný zájem na výsledku případu. Důvod, proč Asociaci trvalo až do 23. listopadu 1989 specifikovat jednotlivé žadatele (viz výše uvedený odst. 20), tkvěl zčásti v tom, že žadatelé se obávali své identifikace spojené s procesem.

V případě syna pana a paní G příslušná doba rozhodně započala nejpozději 8. září 1988, kdy bylo jeho jméno přímo vysloveno v písemné žalobě podané toho dne (viz výše uvedený odst. 16).

62. Podle názoru Komise příslušná doba začala, když se žadatelé zúčastnili řízení, a to 23. listopadu 1989 v případě pánů A, Ega, C, D, E, F a syna pana a paní G a 22. března 1990 v případě paní Feldskovové a Lykkeskov Jacobsenové (viz výše uvedené odst. 20 a 22).

63. Vláda tvrdila, že jelikož řízení, která byla předmětem sporu, se v podstatě týkala vyrovnání, příslušná doba začala až poté, co žadatelé 17. června 1993 přednesli své první požadavky na vyrovnání (viz výše uvedený odst. 34). Jiná argumentace Vlády zněla, že příslušná doba začala 5. února 1992, kdy žalující ustoupili a změnili své žaloby (viz výše uvedený odst. 26). Jako další argument udávala, že za žádných okolností tato doba nemohla začít dříve, než se žadatelé zúčastnili řízení, protože Asociace v procesu nebyla legitimním žalobcem.

Argument žadatelů, že syn pana a paní G se řízení zúčastnil 8. září 1988, je rozhodně nepodložený, protože přednesy z toho data odkazují pouze na anonymního hemofilika a neidentifikují tuto osobu jako syna pana a paní G (viz výše uvedený odst. 16).

64. Soud shledává, že v soudních jednáních zahájených Asociací došlo k podstatným změnám, a to nejen vzhledem k návrhům a požadavkům žalobců (viz výše uvedené odst. 14, 18, 26 a 34), ale také vzhledem k jejich identitě (viz výše uvedené odst. 14–20 a 22).

Co se týče změn v argumentech a požadavcích, Soud neshledává, že tyto by mohly ospravedlnit vyloučení určitých stadií v řízeních domácího soudu z postupu, kterým Soud stanoví, zda doba jejich trvání byla přiměřená.

Oproti tomu změny týkající se identity žalujících měly významné následky. Ve své žádosti ze 14. prosince 1987 Asociace požádala Vrchní soud, aby shledal, že žalovaní byli odpovědní za uhrazení škod těm jejím členům, kteří byli nakaženi virem HIV užitím krevních produktů dodaných žalovanými (viz výše uvedený odst. 20). Nic však nesvědčí o tom, že uznání odpovědnosti domácími soudy by znamenalo pro všechny nakažené členy Asociace možnost žádat vyrovnání. Ovšem jak bylo vysvětleno žadateli, podle dánského práva museli v zájmu stanovení odpovědnosti prokázat, že žalovaní z nedbalosti opominuli učinit opatření, jaká by od nich byla očekávána v relevantní době (viz výše uvedený odst. 53). A tak pro každého člena Asociace otázka odpovědnosti závisela na individuálních faktorech jako například čase, v němž byl člen nakažen. Nakonec se jednání soudu zúčastnilo pouze deset z přibližně devadesáti členů infikovaných virem HIV.

Z těchto důvodů Soud shledává, že pouhý fakt, že žadatelé patřili do kategorie členů, v jejichž zájmu Asociace jednala 14. prosince 1987, není dostatečným oprávněným závěru, že byli poškozeni dlouhým trváním řízení započatých tímto datem. Soud shledává, stejně jako Komise, že žadatelé se mohli považovat za oběti až od chvíle, kdy je Asociace identifikovala jako jednotlivé žalující, v rámci výkladu údajného porušení článku 6 podle článku 25 Úmluvy. V důsledku toho doba braná v úvahu začala 23. listopadu 1989 v případě pana A, Ega, C, D, E, F a syna pana a paní G a v případě paní Feldskovové a Lykkeskov Jacobsenové až 22. března 1990.

65. Zatímco odvolání pana A, Ega a paní Feldskovové k Nejvyššímu soudu jsou dosud projednávána (viz výše uvedené odst. 42 a 46), řízení týkající se pana E byla ukončena 4. listopadu 1993, kdy od případu odstoupil (viz výše uvedený odst. 36), a ta, která se týkala ostatních žadatelů, byla uzavřena 14. února 1995, kdy Vrchní soud vynesl svůj rozsudek (viz výše uvedený odst. 39).

66. Podle toho doba braná v úvahu trvala přibližně šest let a dva měsíce v případě pana A a Ega, pět let a tři měsíce v případě paní Christensenové, pana D a F a pana a paní G, čtyři roky v případě pana E, pět let

a deset měsíců v případě paní Feldskovové a čtyři roky a jedenáct měsíců v případě paní Lykkeskov Jacobsové.

B. Přiměřenost délky řízení

67. Přiměřenost délky řízení musí být hodnocena z hlediska kritérií daných precedenčním právem Soudu, zejména pak komplikovaností případu a postojů žadatelů a příslušných úřadů. Dále musí být zájmy jednotlivých žadatelů brány v úvahu z hlediska jednotlivých případů (viz poslední rozhodující precedens, rozsudek ve věci Karakaya v. Francie ze dne 26. srpna 1994, Série A č. 289-B, s. 43, § 30).

1. Komplikovanost případu

68. Žadatelé uznali, že případ byl v jistém smyslu komplikovaný, jelikož bylo nutné opatřit vyjádření lékařů a jiná svědectví, aby Vrchní soud mohl případ náležitě vyšetřit.

69. Podle názoru Komise případ sice přinesl složité otázky týkající se dárcovské krve, ale tyto již byly do určité míry zodpovězeny rozhodnutím Národní zdravotní rady, které zakazovalo používání neotestované krve, a zprávou o soudním šetření z května 1988 (viz výše uvedené odst. 9 a 13). Příklad tudíž nebyl komplikovaný do té míry, aby to ospravedlňovalo délku řízení.

70. Podle přednesu Vlády byl tento případ obzvláště komplikovaný. Přinesl množství sporných právních otázek, například zda veřejné instituce mohly být z hlediska rychlosti požadované Asociací odpovědné za to, že v příslušné oblasti nebyla včas učiněna nutná opatření. Dále uvádí, že je rozhodující určit, co úřady v příslušném čase věděly nebo měly vědět o široké škále problémů, jako bezpečnost, účinnost a možné vedlejší účinky tepelně zpracovaných produktů, bezpečnost importovaných tepelně zpracovaných preparátů založených na testované krvi placených i dobrovolných dárců a množství vědeckých a technologických výzkumů. Závěry Národní zdravotní rady z listopadu 1987 a výsledky soudního šetření z května 1988 soudu příliš nepomohly, protože se zabývaly především testováním a ne tepelným zpracováním krve (viz výše uvedené odst. 9 a 13).

71. I když Soud uznal, že případ přinesl jisté komplikované faktické a právní otázky, neshledává, že toto samo o sobě ospravedlňuje značnou délku řízení. Rozhodl proto prošetřit postoje stran a příslušných úřadů k těmto řízením.

2. Postoj žadatelů

72. Žadatelé uznali, že byli odpovědní za jistá zdržení řízení. Ta ovšem nebyla rozhodující v kontextu celkové délky řízení. V přípravném procesu byli jejich zástupci postaveni před obtížné rozhodnutí, zda v zájmu urychlení řízení přijmout návrhy žalovaných a předsedy Vrchního soudu nebo žádat Vrchní soud, aby projednávané sporné body rozhodl. Žadatelé akceptovali značné množství odročení vyžádaných žalovanými, a to zčásti proto, že se obávali penalizace, kdyby zaujali agresivní postoj, a zčásti, jak to sami nazvali, protože respektovali kolegiální atmosféru, která při civilních řízeních v Dánsku mezi právníky panuje. Nicméně, jak již několikrát uvedli při předběžných jednáních konaných podle článku 355 zákona o správě soudů, po celou dobu si přáli, aby řízení postupovala kupředu (viz výše uvedené odst. 17, 26 a 49). Dodávají, že kopie jejich žádosti ke Komisi ze dne 27. srpna 1992, ve které si stěžovali na délku řízení, byly předány jak žalovaným, tak předsedovi Vrchního soudu (viz výše uvedený odst. 28).

Důvodem, proč žadatelé přednesli své požadavky na náhradu škod až 17. června 1993, bylo, že jejich žádosti o bezplatnou právní poradu podané ministertvu spravedlnosti dne 10. prosince 1992 bylo vyhověno až v polovině června 1993 (viz výše uvedený odst. 31).

73. Vláda namítla, že politováníhodná zdržení případu byla v podstatě způsobena postojem zástupců žadatelů, za které nebyly odpovědné dánské úřady, ale žadatelé sami. Během řízení žadatelé ani jejich zástupci nežádali Vrchní soud, aby řízení urychlil, ani jiným způsobem neprojevíli přání v tomto smyslu. Fakt, že žadatelé pro informaci předali Vrchnímu soudu kopii své žádosti ke Komisi, se nerovná žádosti o urychlení projednávání případu Vrchním soudem. Jejich postoj v domácích řízeních budil spíše opačný dojem.

Prostřednictvím svých zástupců žadatelé buď požádali nebo dali souhlas k řadě odročení povolených Vrchním soudem. Dne 27. září 1990 se žadatelé zaručili, že předloží dokumenty, lékařská potvrzení a návrhy na otázky pro předvolané odborníky (viz výše uvedený odst. 24). Zmíněné dokumenty byly některými žadatelé dodány 21. února 1991, dalšími až 16. září 1991 a návrhy na otázky předložili až 5. února 1992. Posledního data žalující změnili znění svých žalob a své požadavky na náhradu škod přednesli až 17. června 1993 (viz výše uvedený odst. 16).

Kromě toho 3. března 1994, kdy bylo s právním zástupcem žalobců konzultováno stanovení data přelíčení, tento prohlásil, že nebude dostupný pro své pracovní vyřízení dříve než 16. května 1994 a že až do letních prázdnin pro něj bude obtížné dostavit se k přelíčení. Výsledkem toho bylo, že datum přelíčení bylo stanoveno až na dobu po letních prázdninách. Následně bylo dále odročeno (viz výše uvedený odst. 37) na přání předsedy Asociace, který měl jiné závazky.

74. Soud shledává, že v době, kdy žadatelé podávali svou žádost ke Komisi, domácí řízení již trvala značnou dobu. Od chvíle, kdy většina z nich vstoupila do případu, uplynuly téměř tři roky (viz výše uvedené odst. 20, 22 a 28). Ačkoliv při této příležitosti nepopíratelně sdělili Vrchnímu soudu i žalovaným, že shledávají délku řízení nepřiměřenou, toto stanovisko bylo v rozporu s jejich vlastním postojem před Vrchním soudem. Soud shledává, stejně jako Komise, že v ani jedné z fází řízení zástupci žadatelů nežádali Vrchní soud o urychlení řízení a velká část odročení byla učiněna na jejich žádost nebo s jejich souhlasem. Trvalo jim dva roky, než souhlasili s předvoláním odborníků (viz výše uvedené odst. 22–27). Nepodali žádné uspokojivé vysvětlení, proč s přednesem svých požadavků na náhradu škod čekali až do 17. června 1993. Žadatelé byli tudíž v rozhodující míře odpovědní za zdlouhavý charakter řízení (viz, mutatis mutandis, rozsudek ve věci *Kamasinski v. Rakousko* ze dne 19. prosince 1989, Série A č. 168, s. 33, § 65, a rozsudek ve věci *Stanford v. Spojené království*¹⁾ ze dne 23. února 1994, Série A č. 282–A, s. 11, § 28).

3. Postoj administrativy a soudních institucí

75. Žadatelé trvali na tom, že nepřiměřená délka řízení byla způsobena postojem administrativy a soudních institucí, a tak došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy vůči všem žadatelům.

76. Vláda výše uvedená obvinění popírala trvající na tom, že všechna zpoždění byla způsobena pouze komplikovaností případu a postojem žadatelů. Namítala, že dánské občanské soudní řízení nemá vyšetřovací charakter a vývoj téměř zcela závisí na aktivitě stran (viz výše uvedený odst. 50). Přípravná fáze uvažovaného řízení proběhla bez prodlev. Žádné z odročení nebylo povoleno bez souhlasu obou stran.

Zástupce vlády také přijal několik opatření pro zajištění vývoje řízení. Opakovaně žádal žalující, aby upřesnili své požadavky a uvedli důkazy, a inicioval svolání schůzky dne 11. listopadu 1992 v zájmu urychlení řízení (viz výše uvedený odst. 29).

Kromě toho Vláda trvala na tom, že bylo nutno zabránit přehnanému urychlování řízení vzhledem k vlivu, jaký by to mělo na přípravu žadatelů, a vzhledem ke komplikovanosti a vážnosti případu.

¹⁾ Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit číslo IV/95, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 16757/90, str. 28

77. Jak již bylo uvedeno, Soud shledává, že žadatelé podstatně přispěli k délce řízení. Má také na zřeteli, že projednávaná řízení neměla vyšetřovací charakter, ale byla závislá na principu, který iniciativu v zájmu vývoje řízení ukládá stranám (viz výše uvedený odst. 50). Většina uvažované doby byla strávena přípravou případu pro přelíčení (viz výše uvedené odst. 20–37) a žalující dodali důkazy a přeformulovali své požadavky v průběhu řízení (viz výše uvedené odst. 20, 26 a 34). Soud shledává, že za těchto okolností byly příslušné úřady postaveny před obtížné rozhodování, když se snažily vyhovět různorodým zájmům žadatelů. Tyto faktory je však neodvážely od zajišťování splnění požadavků na přiměřenou dobu podle článku 6 § 1 Úmluvy (viz například rozsudek ve věci *Guincho v. Portugalsko* ze dne 10. července 1984, Série A č. 81, s. 14, § 32; rozsudek ve věci *Capuano v. Itálie* ze dne 25. června 1987, Série A č. 119, s. 11, § 25; a rozsudek ve věci *Scopelleti v. Itálie* ze dne 23. listopadu 1993, Série A č. 278, s. 9, § 25).

78. Soud sdílí názor Komise, že to, oč šlo v soudním řízení, mělo rozhodující význam pro pana A, Ega, C, D, E, F a syna pana a paní G vzhledem k nevyléčitelné chorobě, kterou trpěli, a jejich očekávané omezené délce života, což bylo doloženo smutným faktem, že pánové C, F a syn pana a paní G zemřeli na AIDS dříve, než bylo určeno datum přelíčení. Proto, pokud se týká prvních osmi žadatelů, příslušná administrativa a soudní instituce byly zavázány článkem 6 § 1, aby jednaly s výjimečnou péčí požadovanou precedenčním právem Soudu ve sporech tohoto charakteru (viz rozsudek ve věci *X. v. Francie* ze dne 31. března 1992, Série A č. 234–C, s. 90–94, §§ 30–49; rozsudek ve věci *Vallée v. Francie* ze dne 26. dubna 1994, Série A č. 289–A, s. 17–20, §§ 33–49; a výše uvedený rozsudek ve věci *Karakaya v. Francie*, s. 42–45, §§ 29–45).

79. Žalované instituce rozhodně také samy buď žádaly nebo souhlasily se značným počtem odročení, o které byl Vrchní soud žádán (viz výše uvedené odst. 28 a 32). Pouze jednou, na schůzce konané 11. listopadu 1992, když řízení trvala téměř tři roky, se dožadovaly jejich urychlení (viz výše uvedený odst. 29). I přes tuto žádost žalované instituce nezměnily rozhodným způsobem svůj způsob prodlužování řízení (viz výše uvedené odst. 30–37).

80. Co se týká postoje příslušných soudních institucí, Soud poznamenává, že v době, kdy prvních sedm žadatelů vstoupilo do případu, byl tento řešen před Vrchním soudem po dobu přibližně dvou let (viz výše uvedený odst. 20). Tou dobou byl Vrchní soud pravděpodobně obeznámen s množstvím projednávaných problémů a býval by byl schopen převzít aktivitu v organizaci probíhajících řízení. Navzdory tomu Vrchní soud povolil všechna stranami požadovaná odročení a jen málokdy užil své pravomoci, aby strany vyzval k upřesnění jejich požadavků, objasnění argumentů, předložení příslušných důkazů nebo rozhodnutí o tom, který z odborníků by měl být předveden (viz výše uvedené odst. 28, 32 a 50).

Jako další musí být zaznamenáno, že ačkoli všechny zúčastněné strany souhlasily 29. listopadu 1990, že je nezbytné opatřit vyjádření lékaře, Vrchní soud jim, aniž by se jakkoli angažoval, dovolil jednat o výběru odborníka až do 6. srpna 1992 (viz výše uvedené odst. 25–27). A tak, ačkoli Vrchní soud měl v této záležitosti pravomoc udělit příkazy, strany jejím projednáváním strávily abnormálně dlouhou dobu, téměř dva roky.

Kromě toho, když byl v březnu 1994 případ připraven, Vrchní soud určil datum přelíčení až na říjen nebo listopad 1994 (viz výše uvedený odst. 37). Podobně Nejvyšší soud rozhodl 2. listopadu 1995, že se přelíčení bude konat v září 1996 (viz výše uvedený odst. 46).

81. Za těchto okolností, byť s ohledem na zpoždění způsobená žadateli, Soud stejně jako Komise neshledává, že příslušné instituce jednaly s výjimečnou péčí požadovanou článkem 6 § 1 Úmluvy v případech tohoto charakteru. Rozhoduje, že pan A, Eg, C a vdova po něm, pan D, E, F a vdova po něm, pan a paní G a jejich syn se stali oběťmi porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

Naproti tomu, jelikož povinnost výjimečné péče neplatila v případech paní Feldskovové a Lykkeskov Jacobsenové, Soud stejně jako Komise rozhoduje, že tyto se nestaly oběťmi porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

¹¹ Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit číslo III/95, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 22121/93, str. 39.

II. Aplikace článku 50 Úmluvy

82. Pan A, Eg, paní Christensenová (jménem pana C), pan D, E, paní F (jménem pana F), a pan a paní G (jménem jejich syna) (viz výše uvedený odst. 7) požadovali spravedlivé zadostiučinění podle článku 50 Úmluvy, který zní:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přízná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Nemajetková újma

83. Výše uvedení žadatelé požadovali náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěli následkem nepřiměřené délky řízení. Z tohoto titulu požadovali pan A a pan Eg, jejichž žádosti jsou dosud projednávány Nejvyšším soudem, 425 000 DKK pro každého. Paní Christensenová, pan D, paní F a pan a paní G, kteří se neodvolali proti rozsudku Vrchního soudu ze 14. února 1995, požadovali 375 000 DKK pro každého. Pan E, který od případu odstoupil 4. listopadu 1993, požadoval 325 000 DKK.

S odkazem na výše uvedené rozsudky ve věcech Vallée v. Francie (s. 20, § 54) a Karakaya v. Francie (s. 46, § 50), kdy Soud nařídil francouzské vládě zaplatit 200 000 francouzských franků (FRF) náhradou za nemajetkovou újmu, žadatelé trvali na tom, že v jejich případech by částka měla být vyšší. Nejenže projednávání lhůta byla v jejich případech delší, ale také náhrada vyplacená dánskou vládou byla menší.

84. Podle názoru Vlády by nález o porušení znamenal pro žadatele adekvátní spravedlivé zadostiučinění za veškerou nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení. Vláda vyzvala Soud, aby v případě, že rozhodne částky kterémukoliv ze žadatelů vyplatit, přihlédl ke skutečnosti, že žadatelům byly ex gratia vyplaceny částky pohybující se mezi 250 000 až 750 000 DKK a že každému hemofilikovi byla vyplacena částka 90 000 DKK z fondu 20 milionů DKK založeného 22. února 1995.

85. Zástupce Komise sdílel stanovisko Vlády.

86. Soud shledává, že žadatelé museli utrpět nemajetkovou újmu následkem nepřiměřené délky řízení a že nález o porušení Úmluvy není v tomto smyslu dostatečným spravedlivým zadostiučiněním. Avšak Soud, rozhodující podle článku 50 Úmluvy, nemůže přehlížet fakt, že žadatelům byly dánským státem ex gratia vyplaceny obnosy (viz výše uvedené odst. 12 a 40), i když toto nebylo činěno za účelem nahradit újmy způsobené délkou řízení. Také si nemůže nevšimnout, že oproti výše uvedeným případům z Francie žadatelé v tomto případě měli nezanedbatelný podíl na délce řízení. Vzhledem k těmto okolnostem Soud, vycházející z principu equity, přiznává částku 100 000 DKK každému z žadatelů, panu A, Egovi, paní Christensenové, panu D, E, paní F a panu a paní G, jako náhradu za nemajetkovou újmu.

B. Soudní náklady a výdaje

87. Žadatelé dále požadovali úhradu nákladů a výdajů, celkem 427 653 DKK, za následující položky:

(a) 28 000 DKK za soudní náklady v domácím řízení;

(b) 399 153 DKK za soudní náklady a výdaje na řízení ve Strasbourgu včetně 24 000 DKK na cestovní výdaje spojené s přítomností u Soudu, 9 500 DKK za náklady na pobyt a místní dopravu a 1 438 DKK na dopravu a poštovní poplatky v Dánsku.

Výše uvedené soudní náklady by se měly zvýšit v případě uplatnění daně z přidané hodnoty (value added tax – VAT).

88. Vláda se k výše uvedenému nevyjádřila, kdežto zástupce Komise prohlásil, že by od výše uvedených částek měla být odečtena zákonem stanovená podpora od Rady Evropy.

89. Pokud jde o položku (a), Soud neshledává, že projednávané poplatky byly nutné pro získání odškodnění za skutečnosti, které vedly k porušení Úmluvy. Tento požadavek proto musí být zamítnut.

Pokud jde o položku (b), Soud, vycházející z principu equity, přiznává částky 200 000 DKK za poplatky a 34 938 DKK za výdaje, kteréžto se zvýší o případnou VAT a od nichž se odečte 27 964 FRF za poplatky a výdaje zákonem stanovené podpory od Rady Evropy.

C. Úrok z prodlení

90. Podle informací dostupných Soudu zákonná úroková míra aplikovaná v Dánsku ke dni přijetí tohoto rozsudku je 9,25 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Stanoví šesti hlasy ku třem, že vůči panu A, Egovi, C a vdově po něm, panu D, E, F a vdově po něm, panu a paní G a jejich synu došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy;

2. Stanoví jednomyslně, že vůči paní Feldskovové a Lykkeskov Jacobsenové k žádnému takovému porušení nedošlo;

3. Stanoví jednomyslně

(a) že příslušný stát je povinen uhradit do 3 měsíců 100 000 (sto tisíc) DKK každému z žadatelů, panu A, Egovi, paní Christensenové, panu D, E a paní F, panu a paní G náhradou za nemajetkovou újmu a dále za soudní poplatky a výdaje 234 938 (dvě stě třicet čtyři tisíc devět set třicet osm) DKK, plus případnou DPH (VAT), minus 27 964 FRF přepočtených na DKK v kursu platném ke dni vynesení tohoto rozsudku;

(b) že prostý úrok 9,25 % ročně bude splatný od vypršení výše uvedené tříměsíční lhůty až do vyrovnání.

4. Zamítá jednomyslně zbytek požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 8. února 1996.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rolv RYSSDAL
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
16. září 1996
VĚC SÜßMANN
(Rozsudek ve věci Süßmann versus Německo)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s ust. 53 Jednacího řádu B jako Velký Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, R. Bernhardt, L. – E. Pettiti, R. Macdonald, A. Spielmann, N. Valticos, E. Palmová, I. Foighel, R. Pekkanen, sir John Freeland, A. B. Baka, M. A. Lopes Rocha, G. Mifsud Bonnici, J. Makarczyk, D. Gotchev, B. Repik, P. Jambreč, K. Jungwiert, U. Löhmus, J. Casadevall a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 26. dubna a 31. srpna 1996, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad byl Soudu předán vládou Spolkové republiky Německo (dále jen „Vláda“) 30. června 1995 a německým občanem, panem Gerhardem Süßmannem (dále jen „žadatel“), 16. srpna 1995 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“).

Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 20024/92) proti Německu, předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) v souladu s článkem 25 panem Süßmannem, který toto učinil jménem svým a jménem paní Irmgard Stielorové (viz níže uvedený odst. 24) 21. května 1992.

Ve své žádosti se Vláda odvolávala na články 32 a 48 Úmluvy; žadatel se odvolával na článek 48, ve znění doplněném Protokolem č. 9, který byl Německem ratifikován. Předmětem žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutková zjištění případu zakládají porušení povinností odpovědným státem ve smyslu článku 6 Úmluvy (délka řízení u Spolkového ústavního soudu). Ve své žádosti pan Süßmann dále uvádí porušení článku 6 § 1 Úmluvy (spravedlivý proces) a dále článku 1 Protokolu č. 1 a článku 14 Úmluvy v souvislosti s článkem 1 Protokolu č. 1.

2. Dne 30. října 1995 předseda Soudu žadateli povolil přednést jeho případ a použít při tom německého jazyka, a to jak v písemných, tak v ústních projevech (ust. 28 § 3).

3. Do Senátu, který měl být sestaven, byl z moci úřední jmenován R. Bernhardt, zvolený soudce německé národnosti (článek 43 Úmluvy), a R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 4). Dne 13. června 1995 předseda za přítomnosti tajemníka vylosoval jména dalších sedmi členů, a to paní E. Palmovou a pány I. Foighela, R. Pekkanena, A. B. Baku, M. A. Lopese Rochu, G. Mifsuda Bonniciho a J. Makarczyka (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4).

4. Pan Ryssdal z titulu funkce předsedy Senátu (ust. 21 § 6) konzultoval prostřednictvím tajemníka Soudu se zástupcem Vlády, žadatelem a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 39 § 1 a ust. 40). Na základě toho tajemník Soudu obdržel vyjádření Vlády 20. prosince 1995 a vyjádření žadatele 4. února 1996.

Dne 19. března 1996 Komise předložila spis o řízení před ní, vyžádaný tajemníkem Soudu na základě pokynů předsedy Soudu.

5. Dne 28. března 1996 Senát rozhodl vzdát se své obligatorní pravomoci ve prospěch Velkého Senátu (ust. 53). Velký Senát tvořili z moci úřední předseda a místopředseda, pan Bernhardt, který v tomto případě již zasedal jako národní soudce, spolu s dalšími soudci a jejich zástupci. Posledně uvedenými byli pánové C. Russo, P. Jambreč, K. Jungwiert a U. Löhmus. Jména ostatních osmi soudců byla vylosována předsedou za přítomnosti tajemníka 30. března 1996, a to L. – E. Pettiti, R. Macdonald, A. Spielmann, N. Valticos, sir John Freeland, D. Gotchev, B. Repik a J. Casadevall (ust. 53 § 2 /a/ – /c/). Pan Russo, který se jednání 26. dubna 1996 nemohl zúčastnit, se na dalším projednávání případu nepodílel.

6. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu, který také zástupci Vlády povolil užívat německého jazyka (ust. 28 § 2), se veřejně zasedání konalo dne 24. dubna 1996 v Paláci lidských práv ve Strasbourgu. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

J. Meyer-Ladewig, Ministerialdirigent, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, zástupce Vlády; M. Weckerling, Regierungsdirektor, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, E. Radziwill, Regierungsrat zur Anstellung, poradci;

(b) za Komisi

F. Martinez, delegát;

(c) žadatel.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Martineze, Süßmanna a Meyer-Ladewiga včetně jejich odpovědí na otázky, které jim položili dva ze soudců.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

7. Pan Süßmann, německý občan narozený v roce 1916, pracoval jako fyzik ve výzkumných ústavech, jejichž mzdový a penzijní systém je stejný jako pro státní zaměstnance.

8. Žadatel odešel do důchodu v roce 1980 a pobírá, kromě zákonem stanoveného důchodu, penzijní příspěvek (Versorgungsrente), který je mu vyplácen Spolkovým a zemským fondem penzijního připojištění (Versorgungsanstalt des Bundes und der Länder – VBL – dále jen „Fond“). Fond spravuje systém příspěvků ke starobnímu důchodu, který státním zaměstnancům nebo osobám s podobným statutem zajišťuje pobírání postupně se zvyšujících penzijních příspěvků.

9. Jelikož celková částka, vyplacená podle obecného systému starobních důchodů a systému penzijních příspěvků státním zaměstnancům, pravidelně převyšovala poslední rozpočet platů a odměn státních zaměstnanců, zaměstnavatelé a zástupci zaměstnanců dospěli k dohodě, že by pravidla, kterými se řídí správa Fondu, měla být pozměněna. Tyto změny, které vešly v platnost v březnu 1982 a v březnu 1984, se týkaly také osob, které již byly do systému příspěvků zařazeny nebo zmíněný důchod pobíraly.

Poté, co 16. března 1988 vynesl rozsudky ve skupině modelových případů, Spolkový soud (Bundesgerichtshof) potvrdil platnost těchto změn.

A. Smírčí řízení

10. Ve dnech 30. dubna a 31. května 1985 Fond vypočetl částku, která měla být žadateli vyplácena podle pozměněného systému, s tím výsledkem, že jeho penzijní příspěvek bude snížen.

11. Žadatel se odvolal ke Smírčímu soudu při Fondu (Schiedsgericht der VBL), zpochybňuje inter alia legálnost změn pravidel, kterými se systém řídí.

12. Podle smírčí dohody z 3. září a 18. září 1985 jak pan Süßmann, tak i Fond uznali pravomoc smírčích soudů Fondu.

13. Dne 20. února 1987 Smírčí soud zamítl žadatelovo odvolání.

14. Dne 11. května 1987 se pan Süßmann proti tomuto rozhodnutí odvolal ke Smírčímu odvolacímu soudu při Fondu (Oberschiedsgericht der VBL).

15. Dne 10. března 1989 Smírčí odvolací soud opět zamítl žadatelovo odvolání, když shledal, že snížení penzijních příplatků vyplývající ze změn pravidel, jimiž se Fond řídí, nebylo protiprávní.

B. Řízení před Spolkovým ústavním soudem

16. Dne 11. června 1988 žadatel podal ke Spolkovému ústavnímu soudu (Bundesverfassungsgericht) odvolání týkající se změn v pravidlech správy Fondu z let 1982 a 1984. Následně také uvedl další důvody.

Dne 4. dubna 1989 obsah svého odvolání rozšířil o požadavek, aby bylo zváženo rozhodnutí smírčího odvolacího soudu z 10. března 1989.

17. Druhá komora prvního senátu Spolkového ústavního soudu, zasedající jako tříčlenná porota 6. listopadu 1991, odmítla případ převzít k posouzení z důvodu, že vyhlídky na úspěch byly mizivé.

Spolkový ústavní soud poznamenal, že odvolání je nepřípustné, pokud se zabývá v první řadě spornými otázkami skutečnosti nebo práva, které mohly být projednány u obecných soudů. Avšak zbývající stížnosti shledal přípustnými, zvláště ty, které byly spojeny s nespravedlivým charakterem řízení u Spolkového soudu a bráněním žadatelovu vlastnickému právu. Jelikož Spolkový soud ve svých rozsudcích zmíněných modelových případech z 16. března 1988 řešil sporné otázky skutečnosti a práva jako poslední instance, nebylo nutné podávat další odvolání, aby se vyčerpala možná soudní opatření u obecných soudů.

I přesto, že stížnosti byly uznány přípustnými, Spolkový ústavní soud shledal, že projednávané odvolání postrádalo dostatečné vyhlídky na úspěch. Udal k tomu tyto důvody:

1. Nedošlo k porušení žadatelova práva na slyšení u soudu (Recht auf Gewährung rechtlichen Gehörs). Přesněji, nic nenaznačovalo tomu, že soudy nezajistily dostatečné množství důkazů o změnách pravidel Fondu. Rozhodnutí byla v podstatě založena na dvou zprávách vypracovaných odbornými komisemi v září 1975 a listopadu 1983. Nebylo nutné zajišťovat další důkazy.

2. I kdyby bylo akceptováno, že práva na důchod jsou zahrnuta v rámci ústavního vlastnického práva, nic nenásvědčovalo tomu, že došlo k porušení tohoto práva. Omezit právo na důchod změnou pravidel, která měla soukromoprávní charakter, bylo zákonné.

Spolkový soud rozhodl, že důchody určené podle systému spravovaného Fondem byly záležitostí soukromého práva a že tento pohled na věc nebyl žadatelem popřen. Spolkový soud dále označil projednávaný systém starobního důchodu za systém kolektivního pojištění (Gruppenversicherung), podle kterého byli za pojištěné pokládáni pouze zaměstnavatelé, přičemž zaměstnanci (Arbeitnehmer) i nadále zůstali pouhými obmyšlenými (Bezugsberechtigten). Konečně Spolkový soud zvážil, zda změny pravidel Fondu respektovaly zájmy zaměstnanců a princip vzájemné důvěry (Treu und Glauben), a dospěl k názoru, že projednávané opatření zastavilo vývoj, který byl sociálně i politicky neúnosný, a ukončilo tak situaci, která představovala značnou odchylku od záměru systému penzijních příplatků. Podle jeho názoru byla změna pravidel míněna ke konsolidaci všech systémů starobního důchodu za účelem řešení problémů vyvstávajících z ekonomických a demografických změn a vycházela z principu, na kterém se dohodli zaměstnavatelé a zástupci zaměstnanců.

Spolkový ústavní soud shrnul svou argumentaci následovně:

„Toto užití občanského práva neporušuje žádné ze základních práv. Porušení objektivní ochrany dané vlastnickým právem nespočívá v označení pojištěnecké smlouvy za smlouvu o kolektivním pojištění, ve které zaměstnanci jsou pouhými obmyšlenými, nebo ve stanovení jejich individuálních podílů. Argument, že veřejným zájmem a zejména zájmem všech zaměstnanců na konsolidaci systémů důchodů je reforma těchto systémů, je přijatelný a v žádném případě není otevřen kritice z hlediska ústavního práva. Zájmy zaměstnanců považovaných za obmyšlené mohou být dostatečně hájeny organizacemi, které je zastupují. Z hlediska

společného zájmu všech zaměstnanců státních služeb na vytvoření solidního a dostupného důchodového systému se kolektivní obrana těchto zájmů zdá být objektivně přiměřenou, jelikož je to jediný prostředek k zajištění nutné rovnováhy zájmů uvnitř této skupiny. Ať jde o jakýkoliv případ, objektivní podstata vlastnického práva nevyžaduje dodatkovou ochranu jednotlivých obmyšlených. To samé platí o stanovení skutkové podstaty nových pravidel. Ta vychází jak z principu proporcionality, tak z potřeby chránit důvěru v hájení nabytých práv na důchod.“

Dodává, že ani změna precedenčního práva, jímž zaměstnanci byli dříve pojištěni podle projednávaných pravidel, učiněná Spolkovým soudem nezasahovala do vlastnického práva, protože precedenční právo nemělo legislativní účinnost a mohlo se rozvíjet.

Konečně, Spolkový ústavní soud shledal, že změna pravidel Fondu neporušovala princip rovnosti před zákonem ani princip svobody sdružování. Žadatelovy pochybnosti o nestrannosti rozhodců byly irelevantní, jelikož tito nebyli členy justice, ale zasedali u soukromoprávních smírčích soudů.

18. Toto rozhodnutí bylo žadateli sděleno 5. prosince 1991.

19. Během dvou let, která následovala po podání žadatelova odvolání v červnu 1988, druhá komora prvního senátu řešila 24 případů týkajících se kompatibility nových pravidel Fondu s Ústavním zákonem (Grundgesetz). Jiná odvolání mu byla předložena v souvislosti inter alia s výpovědmi kvůli nadstavu zaměstnanců (rozhodnutí z 30. května 1991), s právem zaměstnavatelů na nevpuštění stávkujících (rozhodnutí z 26. června 1991) a dále pak odvolání předložená bývalými zaměstnanci státních služeb Německé demokratické republiky napadající to ustanovení Dohody o sjednocení Německa, které způsobilo vypovězení pracovní smlouvy přibližně 300 000 osobám (rozhodnutí z 24. dubna 1991).

II. Příslušné domácí právo

A. Ústavní zákon

20. Článek 93 § 1 Ústavního zákona (Grundgesetz) stanoví následující:
„Spolkový ústavní soud rozhoduje :

4. (a) o ústavním odvolání, které může být předloženo každým, kdo shledává, že veřejné instituce porušily některé z jeho/jejích základních práv nebo některé z jeho/jejích práv zaručených články 20 (4), 33, 38, 101, 103 a 104 (Ústavního zákona).“

B. Zákon o Spolkovém ústavním soudu

21. Sestavení a činnost Spolkového ústavního soudu se řídí zákonem o Spolkovém ústavním soudu (Gesetz über das Bundesverfassungsgericht).

22. Články 90 a 96 tohoto zákona se týkají ústavního odvolání podaného jednotlivcem (viz výše uvedený odst. 20). V příslušné době byla v platnosti verze přijatá roku 1985 (platná od 1. ledna 1986).

Článek 90

„1. Každý, kdo si stěžuje, že některé z jeho základních práv daných články 20 (4), 33, 38, 101 a 104 Ústavního zákona bylo porušeno veřejnou institucí, může Spolkovému ústavnímu soudu předložit stížnost na protiústavnost.

2. Jestliže je právní zákrok proti porušení přípustný, stížnost na protiústavnost nemá být předložena, dokud nejsou vyčerpána všechna soudní opatření. Spolkový ústavní soud však může ve věci stížnosti na protiústavnost okamžitě rozhodnout, a to i když všechna soudní opatření nebyla vyčerpána, jestliže tato má vše-

obecný význam nebo kdyby projednávání této věci u jiných soudů bylo pro stěžovatele vážnou a neodstranitelnou nevýhodou.“

Článek 92

„Důvody stížnosti budou specifikovat právo, které bylo údajně porušeno, a jednání či opomenutí orgánu nebo instituce, které stěžovateli podle něho způsobily škodu.“

Článek 93a

„Stížnost na protiústavnost bude vyžadovat přednostní přijetí k rozhodnutí (Annahme zur Entscheidung).“

Článek 93b

„(1) Komora může jednomyslně odmítnout přijetí stížnosti na protiústavnost, pokud

1. stěžovatel vůbec nezaplatil požadovanou zálohu (viz výše uvedený článek 34 /6/) nebo ji nezaplatil ve stanoveném termínu,

2. stížnost na protiústavnost je nepřijatelná nebo neskýtá dostatečné podklady pro úspěch z jiných důvodů,

3. senát nechce stížnost na protiústavnost přijmout podle druhé věty článku 93c uvedeného níže.

Rozhodnutí je konečné.

(2) Komora může stížnost na protiústavnost jednomyslně podpořit, je-li to jasně zdůvodněno tím, že Spolkový ústavní soud již rozhodl v příslušné věci ústavního práva...

(3) Rozhodnutí komory by mělo být vydáno bez ústních přednesů. Pro vyjádření důvodů rozhodnutí, jímž se zamítá přijetí stížnosti na protiústavnost, je postačující sdělit zákonné hledisko, které určuje zamítnutí.“

Článek 93c

„Jestliže komora stížnost o protiústavnosti ani nezamítne, ani nepodpoří, o jejím přijetí pak rozhoduje senát. Stížnost na protiústavnost přijme, jestliže alespoň dva soudci rozhodnou, že otázka ústavního práva by měla být vyjasněna nebo že odepření rozhodnutí záležitosti by znamenalo vážné a neodstranitelné nevýhody pro stěžovatele. Výše uvedený článek 93b (3) platí mutatis mutandis.“

Článek 94 stanoví právo třetích stran na slyšení u odvolacích řízení před Spolkovým ústavním soudem.

Článek 95

„1. Jestliže je stížnost na protiústavnost přijata, rozhodnutí stanoví, které z ustanovení ústavního zákona bylo porušeno a jakým způsobem jednání či opomenutí. Spolkový ústavní soud může současně vydat prohlášení, že opakování jednání či opomenutí, kterého se stížnost týkala, porušuje ústavní zákon.

2. Jestliže je přijata stížnost na protiústavnost proti rozhodnutí, Spolkový ústavní soud rozhodnutí zruší a případy v souladu s první větou výše uvedeného článku 90 (2) předá zpět příslušnému soudu.

3. Jestliže je přijata stížnost na protiústavnost proti zákonu, zákon je prohlášen za neplatný. To samé platí, jestliže stížnost na protiústavnost je v souladu s výše uvedeným odstavcem 2 přijata, protože zrušené rozhodnutí je založeno na protiústavním zákonu... “

23. Zákon o Spolkovém ústavním soudu byl následně pozměněn za účelem snížení vytíženosti Soudu. Změny přijaté v roce 1993 (které vešly v platnost 11. srpna 1993) mezi jiným nově upravily postup ve věci jednotlivých odvolání (článek 93 a–d zákona o spolkovém ústavním soudu z roku 1993).

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

24. Pan Süßmann podal žádost ke Komisi 21. května 1992 jménem svým a jménem paní Stielerové. Opíraje se o článek 1 Protokolu č. 1 a článek 6 Úmluvy, stěžoval si na snížení jejich penzijních příplatků a na to, že se jim nedostalo spravedlivého soudního procesu před smírčími soudy a Spolkovým soudem. Také si stěžoval, jen svým jménem, na délku řízení před Spolkovým ústavním soudem.

25. Dne 8. září 1993 a 30. srpna 1994 Komise prohlásila žádost (č. 20024/92) za přípustnou, pokud jde o stížnost pana Süßmanna týkající se délky řízení před Spolkovým ústavním soudem (článek 6 § 1 Úmluvy), zatímco zbytek žádosti prohlásila za nepřipustný.

Ve své zprávě z 12. dubna 1995 (článek 31) jednomyslně vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 6 § 1.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

26. Ve svém prohlášení Vláda žádala Soud, aby rozhodl:
„že žádost je nepřipustná, případně, že nedošlo k porušení žadatelova práva na to, aby jeho případ byl projednán v přijatelné lhůtě, jak zaručuje článek 6 § 1 Úmluvy.“

27. Žadatel žádal Soud jménem svým a jménem paní Stielerové,
„aby shledal, že došlo k porušení článku 6 a článku 1 Protokolu č. 1 a článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1, a aby náhradou byla obnovena jejich smluvní práva.“

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Rozsah případu

28. Ve své žádosti k Soudu a ve svém prohlášení pan Süßmann opakoval všechny stížnosti, které vznesl před Komisí jménem svým a jménem paní Stielerové (viz výše uvedený odst. 24).

29. Ve svém rozhodnutí z 8. září 1993 a 30. srpna 1994 Komise prohlásila za přípustnou pouze tu žadatelovu stížnost, která se týkala délky řízení před Spolkovým ústavním soudem (viz výše uvedený odst. 25).

Soud připomíná, že jelikož rozsah předloženého případu je limitován rozhodnutím Komise o přípustnosti, není v jeho pravomoci restituovat ty části stížnosti, které byly prohlášeny za nepřipustné (viz rozsudek ve věci Leutscher v. Holandsko ze dne 27. března 1996, Reports 1996, § 22).

30. Dále před Soudem žadatel uvádí porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1. Jelikož tuto stížnost nevznesl před Komisí, Soud ji nemůže brát na vědomí. Navíc článek 14, který doplňuje ostatní samostatná ustanovení Úmluvy a Protokolů, nemůže být aplikován nezávisle na těchto (viz například rozsudek ve věci Karlheinz Schmidt v. Německo ze dne 18. července 1994, Série A č. 291–B, s. 32, § 22) a Komise prohlásila žadatelovu stížnost týkající se článku 1 Protokolu č. 1 za nepřipustnou (viz výše uvedený odst. 25).

II. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

31. Podle žadatelova návrhu délka řízení před Spolkovým ústavním soudem přesahuje přijatelnou lhůtu ve smyslu článku 6 § 1 Úmluvy, který stanoví:

„Při rozhodování o svých občanských právech a povinnostech... každý má právo na... projednání v přiměřené lhůtě... soudem...“

32. Vláda tomuto oponovala, zatímco Komise souhlasila se žadatelem.

33. Soud nejprve musí rozhodnout, zda je článek 6 § 1 aplikovatelný.

A. Uplatnění článku 6 § 1

34. Podle Vlády Spolkový ústavní soud není obecným soudem. V národním měřítku je jeho funkce srovnatelná s funkcí Evropského soudu pro lidská práva v měřítku evropském. Jako nejvyšší ochránce Ústavy má Spolkový ústavní soud zajistit, aby bylo jednáno v souladu s obecným ústavním právem, nikoliv rozhodovat o „občanských právech a povinnostech“ jednotlivců. Proto, tvrdí Vláda, by v tomto případě neměly být uplatňovány požadavky zakotvené v článku 6 § 1 Úmluvy. Rovněž kritéria daná precedenčním právem Soudu nepomohou, pokud jde o účinek rozhodnutí ústavního soudu na rozhodování v soudních procesech před obecnými soudy: je nepředstavitelné, že by rozhodnutí ústavního soudu neměla mít vliv na spory řešené před takovými soudy. Navíc se současný případ týkal délky řízení pouze před Spolkovým ústavním soudem a nikoliv celkové délky řízení. A konečně, rozhodnutí vydané Spolkovým ústavním soudem mělo přípravný charakter a bylo součástí řízení, ve kterém se mělo rozhodnout, zda by případ mohl být přijat k projednávání; jako takový nepatřil do rámce uplatnění článku 6 § 1.

35. Žadatel namítal, že cílem jeho žádosti nebylo prošetřování ústavnosti zákona Spolkovým ústavním soudem, ale pouze to, aby tento soud prověřil, zda nižší soudy jednaly v souladu se zákonem. Nemohlo být pochyb o tom, že článek 6 § 1 byl pro tento druh postupu aplikovatelný.

36. Vycházejíc ze svých rozhodnutí a názorů a z precedenčního práva Soudu, Komise také zaujala stanovisko, že článek 6 § 1 byl na projednávání postup aplikovatelný. Mezi jiným také shledala, že stát, který zřídil soud ústavního typu, má povinnost zajistit, aby se straně ve sporu dostalo v řízení před ním základních jistot daných článkem 6.

37. Soud si je plně vědom zvláštní funkce a statutu ústavního soudu, jehož úkolem je zajistit, aby zákonná, výkonná a soudní instituce jednaly v souladu s ústavou, a který v těch státech, jež ustanovily právo na individuální žalobu, poskytuje občanům v národním měřítku zákonnou ochranu jejich základních práv daných ústavou.

38. Soud připomíná, že musel o aplikovatelnosti článku 6 § 1 Úmluvy v řízeních před ústavním soudem rozhodovat v řadě případů.

39. Podle jeho zavedeného precedenčního práva je v tomto případě (viz rozsudky ve věcech Deumeland v. Německo ze dne 29. května 1986, série A č. 100, s. 26, § 77; Bock v. Německo ze dne 29. března 1989, Série A č. 150, s. 18, § 37; Ruiz Mateos v. Španělsko ze dne 23. června 1993, Série A č. 262, s. 19, 35) relevantním kritériem pro rozhodnutí, zda řízení před ústavním soudem mohou být brána v úvahu při hodnocení přiměřenosti délky řízení, skutečnost, jestli výsledek řízení před ústavním soudem může ovlivnit výsledek jednání před obecnými soudy.

V případě Ruize Mateose Soud také shledal, že článek 6 § 1 se týkal řízení před ústavním soudem z hlediska spravedlivého procesu (viz výše zmíněný rozsudek, s. 23–24, §§ 55–60). Vyhlásil, že ačkoli nebyl vyzván ke stanovení přehledných pravidel pro aplikovatelnost článku 6 § 1 na ústavní soudy obecně, musel nicméně rozhodnout, zda některá práva žadatele daná tímto ustanovením nebyla porušena v případě právě před ním projednávaném (ibid., § 57). Dále poznamenal, že vznesením otázky ústavnosti žadatelé používali jediného – a nepřímého – jim dostupného prostředku stěžování si na střet s jejich vlastnickým právem (ibid., § 59).

Dále shledal, že řízení před ústavním soudem v principu nepřekračují rámec článku 6 § 1.

40. Současný případ se však liší od předchozích tím, že se týká pouze délky řízení před ústavním soudem, nikoliv řízení vedených před obecnými soudy. V tomto případě řízení před Spolkovým ústavním soudem nebylo „prodloužením“ řízení před obecnými soudy. Žadatel nejprve zpochybnil právní platnost snížení jeho penzijních příplatků, které následovalo po změnách v pravidlech Fondu, u smírčích soudů (viz výše uvedené odst. 10–15). Jelikož Spolkový soud v sérii modelových případů uznal platnost těchto změn (viz výše uvedený odst. 9), žadatel se mohl odvolat přímo ke Spolkovému ústavnímu soudu, aniž by jeho případ nejprve prošel řízením u obecných občanských soudů (viz výše uvedené odst. 16–17).

41. Soud opakuje, že řízení spadají pod článek 6 § 1 Úmluvy, i když jsou vedena před ústavním soudem, kde je jejich výsledek z hlediska občanských práv a povinností konečný (viz, inter alia, rozsudek ve věci *Kraska v. Švýcarsko* ze dne 19. dubna 1993, Série A č. 254–B, s. 48, § 26).

42. Spor o výši žadatelovy nárokové penze měl finanční charakter a nesporně se týkal občanského práva podle výkladu článku 6 (viz rozsudek ve věci *Schuler – Zraggen v. Švýcarsko* ze dne 24. června 1993, Série A č. 263, s. 17, § 46, a rozsudek ve věci *Massa v. Itálie*^{*)} ze dne 24. srpna 1993, Série A č. 265–B, s. 20, § 26). Podle rozhodnutí Spolkového soudu v modelových případech by jediným způsobem, jak by pan Süßmann mohl dosáhnout přehodnocení sporu, bylo odvolání, ve kterém by jako důvod uvedl porušení svého ústavního vlastnického práva. Pak by se řízení před Spolkovým ústavním soudem týkalo občanského práva.

43. V případě úspěšného odvolání se Spolkový ústavní soud neomezuje pouze na určení ustanovení ústavního zákona, které bylo porušeno, a na označení odpovědné veřejné instituce; anuluje zpochybněné rozhodnutí nebo prohlásí projednávanou legislativu za neplatnou (článek 95 zákona o Spolkovém ústavním soudu – viz výše uvedený odst. 22).

V tomto případě, kdyby Spolkový ústavní soud shledal, že změny v systému penzijních příplatků pro zaměstnance státních služeb porušují ústavní vlastnické právo, a zpochybněné rozhodnutí prohlásil za neplatné, práva pana Süßmanna by byla uvedena do původního stavu. Tak by obdržel plnou původní částku svých penzijních příplatků.

44. Řízení před Spolkovým ústavním soudem tudíž byla přímo rozhodující ve sporu týkajícím se žadatelova občanského práva.

45. Je pravda, že v tomto případě tříčlenná porota druhé komory prvního senátu odmítla v průběhu přípravného řízení přijmout žádost pana Süßmanna (články 93a a 93b zákona o Spolkovém ústavním soudu pozměněné roku 1985 – viz výše uvedený odst. 22). Ovšem ve zdůvodnění svého rozhodnutí zhodnotila žadatelovy přednesy o skutkové podstatě případu a důkladně zvážila, zda Spolkový soud svým potvrzením změn pravidel neporušil žadatelovo ústavní vlastnické právo (viz výše uvedený odst. 17).

46. Za těchto okolností je článek 6 § 1 v projednávaném řízení aplikovatelný.

^{*)} Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit číslo VI/96, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 14399/88, str. 22.

B. Soulad s článkem 6 § 1 Úmluvy

1. Doba bráná v úvahu

47. Soud se zabývá pouze délkou řízení před Spolkovým ústavním soudem. Příslušná doba proto začala 11. července 1988, kdy se žadatel odvolal ke Spolkovému ústavnímu soudu, a skončila 5. prosince 1991, kdy mu bylo sděleno rozhodnutí. Trvala tudíž tři roky, čtyři měsíce a tři týdny.

2. Aplikovatelná kritéria

48. Přiměřenost délky řízení musí být hodnocena v souvislosti s konkrétními okolnostmi případu a s přihlédnutím ke složitosti případu, jednání stran a institucí a důležitosti toho, co je hlavním zájmem žadatele v určitém sporu (viz rozsudek ve věci Phocas v. Francie ze dne 23. dubna 1996, Reports 1996, § 71).

(a) Složitost případu

49. Podle Komise tento případ nebyl obzvláště komplikovaný; postup byl svou podstatou rychlý a nevyskytlo se v něm stadium, které by bylo příčinou zpoždění.

50. Soud shledává, že ačkoli rozhodnutí nepřijmout odvolání pana Süßmanna bylo přijato během přípravného řízení, případ je v jistém směru komplikovaný. Byl jednou z dvaceti čtyř ústavních stížností vytýčujících poměrně obtížný sporný problém týkající se penzijních příplatků značného počtu německých státních zaměstnanců, kteří trvali na důkladném prověření podstaty svých případů soudem (viz výše uvedené odst. 19 a 45).

(b) Jednání žadatele

51. Stejně jako Komise Soud uznává, že žadatel svým jednáním nezpůsobil žádné zpoždění řízení a ani Vláda nic takového neprohlašuje.

(c) Jednání Spolkového ústavního soudu

52. Podle pana Süßmanna Spolkový ústavní soud prošetřil odvolání související se změnami pravidel správy Fondu až po třech letech od jejich vydání. Tyto spory se týkaly přibližně 600 000 osob. Navíc mnoho z nich bylo velmi starých a toto zpoždění jim způsobilo psychické i fyzické újmy stejně jako finanční strádání.

53. Vláda oproti tomu poukazuje na zvláštní charakter postupu u Spolkového ústavního soudu a specifickou povahu samotného případu. Žadatel svůj případ nepředložil obecným soudům jako ostatní osoby, které zvolily tento způsob odvolání a které se následkem toho odvolaly ke Spolkovému ústavnímu soudu až později. V zájmu vydání promyšleného souhrnného rozhodnutí musel tento shromáždit všech 24 případů týkajících se stejného problému. Dále se ve stejné době Spolkový ústavní soud musel zabývat naléhavějšími případy značné politické závažnosti, například případy týkajícími se důsledků znovusjednocení Německa.

54. Podle Komise bylo pro Spolkový ústavní soud prvotní přizpůsobit svůj postup velkému počtu odvolání týkajících se snížení penzijních příplatků státních zaměstnanců a uzavřít případy dosud projednávané, zvláště pak ty, které byly přiděleny druhé komoře. Shledala, že v tomto případě byla délka řízení před Spolkovým ústavním soudem nepřiměřená, mimo jiné s přihlédnutím k tomu, co bylo žadatelovým zájmem vzhledem k jeho věku.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. rozhoduje jednomyslně, že článek 6 § 1 Úmluvy se na projednávané řízení vztahuje;
2. rozhoduje čtrnácti hlasy ku šesti, že v souvislosti s délkou řízení nedošlo k porušení článku 6 § 1.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 16. září 1996.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rolv RYSSDAL
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

26. září 1996

VĚC BUCKLEY

(Rozsudek ve věci Buckley versus Spojené království)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, Thór Vilhjálmsson, L. – E. Pettiti, A. N. Loizou, J. M. Morenilla, sir John Freeland, B. Repik, K. Jungwiert, U. Lõhmus a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 23. února a 26. srpna 1996, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) a vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku (dále jen „Vláda“) ve dnech 1. a 7. března 1995 v uvedeném pořadí, v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 20348/92) proti Spojenému království, předložené Komisi podle článku 25 britskou občankou paní June Buckleyovou 7. února 1992.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jímž Spojené království uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46); stížnost Vlády se opírala o článek 48. Předmětem požadavku a stížnosti bylo získání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků žalovaného státu podle článku 8 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu A žadatelka uvedla, že si přeje zúčastnit se řízení, a ustanovila advokáta, který ji bude zastupovat (ust. 30).

3. Do ustanoveného Senátu byl z moci úřední jmenován sir John Freeland, zvolený soudce britské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ust. 21 § 4 /b/). Dne 5. května 1995 vylosoval předseda Soudu, pan R. Ryssdal, za přítomnosti tajemníka Soudu jména dalších sedmi členů, a to pány Thóra Vilhjálmssona, L. – E. Pettitiho, A. N. Loizou, J. M. Morenilla, B. Repika, K. Jungwierta a U. Lõhmuse (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).

4. Pan Bernhardt z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem britské vlády, žadatelčiným advokátem a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38). V souladu s následně vydaným nařízením obdržel tajemník dne 2. listopadu 1995 vyjádření žadatelky a vyjádření Vlády. Doplňující vyjádření byla od Vlády a od žadatelky obdržena 21. prosince 1995 a 5. února 1996 v uvedeném pořadí.

5. Dne 25. ledna 1996 předseda Senátu rozhodl přidat ke složce případu určité dokumenty, které kancelář tajemníka přijala 8. ledna 1996 od pana A. J. Bucka, místního strážce veřejného pořádku z Willinghamu, Cambridgeshire (ust. 37 § 2).

6. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 19. února 1995. Soud předtím vykonal přípravní řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

I. Christie, asistent právního poradce, ministerstvo zahraničí, zástupce Vlády; D. Pannick, královská rada, M. Shaw, právní zástupci, D. Russell, ministerstvo životního prostředí, P. Prosser, ministerstvo životního prostředí, R. Horsman, ministerstvo životního prostředí, paní K. Crandallová, členka okresní rady v South Cambridgeshire, poradci;

(b) za Komisi

N. Bratza, delegát;

(c) za žadatelku

P. Duffy, právník, T. Jones, právník, právní zástupci; L. Clements, právní poradce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Bratzy, Duffyho a Pannicka.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Zvláštní okolnosti případu

A. Pozadí případu

7. Žadatelka je britskou občankou a kočovnicí. Žije se svými třemi dětmi v karavanu zaparkovaném na území, které vlastní u Meadow Drove, Willingham, South Cambridgeshire, Anglie. Je vdaná, ale s manželem se roku 1991 rozešla.

8. Žadatelčina rodina putuje již odedávna po South Cambridgeshire. V karavanech žila celý svůj život a se svými rodiči cestovala po tomto kraji. V tomto kočovném způsobu života také pokračovala téměř až do narození svého třetího dítěte v roce 1988.

9. V roce 1988 žadatelčina sestra a švagr získali u Meadow Drove, Willingham, pozemek o rozloze jednoho akru (přibližně 4000 metrů čtverečních) a bylo jim osobně uděleno provizorní stavební povolení na jednu obytnou jednotku, zahrnující dva karavany.

10. Na pozvání své sestry se žadatelka přestěhovala na tento pozemek v roce 1988, kdy čekala své třetí dítě, protože podle jejího názoru bylo velmi obtížné kočovat s malými dětmi. Během této doby, kdy se usadila, její dvě starší děti mohly navštěvovat místní školu, kam se velmi dobře zařadily.

11. V blíže neurčeném datu roku 1988 žadatelka získala část pozemku své sestry (0,16 hektaru) v jeho zadní části vzdálenější od Meadow Drove. Své tři karavany přestěhovala na toto místo.

12. Její pozemek je nyní součástí skupiny šesti přilehlých pozemků, které jsou obydleny kočovníky. Jeden z pozemků získal stálé stavební povolení na osídlení třemi karavany. Pro pozemek žadatelčiny sestry platilo dočasné povolení až do 4. srpna 1995. Zbylé pozemky byly obydleny bez stavebního povolení a jejich obyvatelé dostali výpověď (viz níže uvedený odst. 32). Obyvatelé dvou z těchto pozemků také podali stížnost k Evropské komisi pro lidská práva.

13. Žadatelka prohlásila, že se v budoucnu hodlá vrátit ke kočovnému způsobu života a předat tuto tradici svým dětem.

V roce 1993 cestovala se svou sestrou do Saint Neots v Cambridgeshire, protože její tchán umíral. Mohla parkovat na pustém místě za vsí po dobu dvou týdnů, ale krátce po pohřbu byla nucena odjet.

B. Žádost o stavební povolení

14. Dne 4. prosince 1989 žadatelka zpětně žádala okresní radu v South Cambridgeshire o stavební povolení pro tři karavany na svém pozemku.

Byla odmítnuta 8. března 1990 z důvodů, že (1) podobné povolení bylo karavanům kočovníků uděleno v jiné oblasti South Cambridgeshire, čímž podle názoru zastupitelstva bylo dosaženo „bodu nasycení“ pro umístění kočovníků, (2) takové povolení by pozemkům ubíralo jak na kvalitě pro zemědělské využití, tak na jejich přístupnosti vůbec, což odporovalo záměrům plánu místního rozvoje, který měl krajinu chránit před jinými než zcela nezbytnými zásahy (viz níže uvedený odst. 30), (3) Meadow Drove byla zemědělskou cestou určenou původně ke hnaní dobytka a byla příliš úzká, aby se na ní bezpečně minula dvě vozidla.

15. Dne 9. dubna 1990 okresní rada vydala platnou výpověď požadující po majitelích karavanů, aby je během jednoho měsíce přemístili.

Žadatelka se proti této výpovědi odvolala k ministrovi životního prostředí (viz níže uvedený odst. 33).

16. Ministr jmenoval inspektorku, aby projednala odvolání. Inspektorka navštívila pozemek a prošetřila písemné výklady situace předložené jak žadatelkou, tak okresní radou.

Ve své zprávě ze 14. února 1991 inspektorka připomněla, že místní úřady přidělily stavební povolení dvěma pozemkům pro karavany mezi pozemkem žadatelky a Meadow Drove (pozemku žadatelčiny sestry a ještě jednomu) a zemědělské dílně na území východně od něj (které bylo v době inspekce zabráno neoprávněně dopravní společností). Žadatelčiny karavany byly těmito oprávněně i neoprávněně využitými pozemky odstíněny od zmíněné cesty. Inspektorka však píše, že:

„ať už jsou vidět či nikoli, předmět této zprávy (tj. žadatelčin pozemek) rozšiřuje využití pozemku dále od cesty, než je povoleno. Tak zasahuje do otevřené krajiny v rozporu se záměrem stavebního plánu (viz níže uvedený odst. 30), který má krajinu chránit před nepřirozenými zásahy.“

Inspektorka také shledala, že příjezdová cesta k pozemku byla příliš úzká pro dvě vozidla, a tak by užití pozemku pro karavany nespĺňovalo požadavky na dopravní bezpečnost.

Zvážila také zvláštní status žadatelky jako kočovnice a poznamenala, že v lednu 1990 neoprávněně obývalo pozemky South Cambridgeshire více než 60 kočovných rodin. Pokračovala:

„Je mi tudíž jasné, že je třeba více povolených prostorů ... Ovšem myslím, že je důležité udržet malou koncentraci pozemků pro kočovníky, protože tak budou spíše přijati místní komunitou. ... Koncentrace pozemků pro kočovníky ve Willinghamu dosáhla přijatelného maxima a nemyslím, že by všeobecná potřeba pozemků měla v tomto případě převážít námitky ze strany stavebního plánování.“

Zprávu uzavřela doporučením, že by odvolání mělo být zamítnuto.

17. Ministr odvolání zamítl 16. dubna 1991. Udané důvody zahrnovaly následující:

„Hlavním sporným bodem z hlediska podstaty vašeho odvolání je zvážení, zda nesporná potřeba stanovení dalších pozemků pro karavany v oblastech spravovaných okresní – a hrabskou – radou je natolik naléhavá, aby v jejím zájmu byly přehlíženy námitky z hlediska osídlovací politiky a dopravní bezpečnosti jen kvůli tomu, aby pozemek, jehož se odvolání týká, byl nadále užíván k parkování karavanů kočovníků. Proto jsem došel k názoru, že důvody proti tomu, aby byl pozemek nadále tímto způsobem využíván, jsou na základě osídlovací politiky a dopravní bezpečnosti natolik pádné, že přidělení stavebního povolení by nebylo oprávněně ani na dočasném či osobním základě. Při rozhodování byla brána v úvahu metodika z oběžníku ministerstva č. 28/77 doporučující radám, jak postupovat při zajišťování odpovídajícího počtu pozemků pro karavany kočovníků, kteří sídlí v jejich oblastech nebo se do nich často uchylují. Z dostupných důkazů jsem každopádně nabyl v souladu s hodnocením inspektorky dojmu, že koncentrace pozemků pro karavany v okolí Willinghamu dosáhla přijatelného maxima a všeobecná potřeba přidělování dalších pozemků by neměla nabýt vrchu nad námitkami ze strany stavebního plánování a dopravní bezpečnosti proti pokračujícímu užívání zmiňovaného pozemku.“

Žadatelka se neodvolala k Vrchnímu soudu, protože byla upozorněna právním zástupcem, že její případ k tomu neposkytuje dostatečné podklady (viz níže uvedený odst. 34).

C. Trestní řízení proti žadatelce

18. Žadatelka byla trestně stíhána za to, že se nepodřídila platné výpovědi z května 1990. Dne 7. ledna 1992 jí byla udělena pokuta ve výši 50 liber plus 10 liber na náklady.

Po podání své žádosti ke Komisi 7. února 1992 byla dvakrát znovu trestně stíhána.

Dne 12. ledna 1994 byla policejním soudcem plně zproštěna obvinění, ale bylo jí příkázáno zaplatit náklady na trestní stíhání.

Nakonec jí byla 16. listopadu udělena pokuta 75 liber a bylo jí příkázáno zaplatit 75 liber na náklady.

D. Označení

19. Dopisem z 20. května 1993 ministerstvo životního prostředí informovalo okresní radu, že ministr rozhodl označit oblast South Cambridgeshire podle článku 12 zákona o pozemcích pro karavany z roku 1968 (viz níže uvedený odst. 37). Bylo poznamenáno, že malé množství kočovníků stále sídlí na neoprávněně zabraných pozemcích, ale že v rámci nařízení vydaného pro tyto pozemky, které bylo velkorysejší než v kterémkoli jiném okrese, bylo považováno za „nevhodné z hlediska přiměřené osídlenosti, aby byly činěny výhody pro kočovníky sídlící v okrese nebo často se uchylující do okresu South Cambridgeshire“.

Příkaz označující okres South Cambridgeshire vešel v platnost 13. srpna 1993, ale je již neplatný vzhledem k ustanovením zákona o trestním soudnictví a veřejném pořádku z roku 1994 (viz níže uvedený odst. 41).

E. Následný vývoj

20. Dne 19. září 1994 žadatelka opět žádala o povolení postavit si karavany na svém pozemku, v rámci změny zákona (viz níže uvedené odst. 40–42).

21. Byla odmítnuta dne 14. listopadu 1994 z důvodů, že (1) místní osídlovací politika určuje, že zásahy do otevřené krajiny by měly být omezeny a žádný doklad ospravedlňující odklon od těchto plánů nebyl předložen, (2) o kočovnicích sídlících podél Meadow Drove bylo vydáno příslušné nařízení (viz níže uvedený odst. 24).

22. Žadatelka se (společně s obyvateli sousedních pozemků) proti tomuto rozhodnutí odvolala k ministrovi. V květnu 1995 byla inspektorkou vypracována další zpráva.

Inspektorka zvážila za prvé, zda by další využívání půdy jako pozemku pro karavany narušovalo zemědělský ráz oblasti, a za druhé, pokud by tomu tak bylo, zda existují zvláštní okolnosti, které by dostatečně zdůvodňovaly nedbání tohoto faktu. Shledala, že námitka o nedodržení dopravní bezpečnosti, která byla jedním z důvodů zamítnutí v dubnu 1991 (viz výše uvedený odst. 16), již neplatí.

Pokud jde o první otázku, inspektorka shledala, že žadatelka má na svém pozemku tři pojízdné karavany a tři přístavky. Tyto jsou z pohledu od cesty schovány za další karavany, které stojí před nimi, a z východu pak za budovu zemědělské mechanické firmy, stojící na pozemku stejné rozlohy jako je žadatelčin. Byly viditelné z jiných výhodných míst, ale mohly být přiměřeně ukryty za živým plotem. Ovšem závěrem jejich úvah bylo, že „další využívání zadních pozemků prohlubuje zásah do krajiny jižně od cesty. Taková intenzifikace užívání sama o sobě ubírá krajině na jejím zemědělském vzhledu a obecně otevřeném rázu, v rozporu se záměry národní a místní venkovské politiky. Proto jsem nucena prohlásit, že další zabírání půdy jako stanoviště karavanů kočovníků škodí rázu a vzhledu krajiny.“

Pokud jde o zvláštní okolnosti případu, obzvláště o žadatelčin status kočovnice, inspektorka učinila následující připomínky. Popsala žadatelčin pozemek jako „čistý, prostorný a uspořádaný“. Naproti tomu obecní pozemek u Meadow Drove (viz níže uvedený odst. 24–26) byl „odříznutý, nechráněný a poměrně neudržovaný“. Přesto byla „důležitá úvaha, že blízko existuje jiná možnost usídlení, která by odvolatelům umožnila zůstat v oblasti Willinghamu a jejich dětem navštěvovat dál místní školy“.

Na druhé straně, „soukromým pozemkům v Cottenhamu nebyla věnována žádná pozornost. Ani radou ani žadateli nebyly předloženy reálné doklady o aktuální dostupnosti těchto pozemků nebo o jejich ceně.“

Inspektorka zvážila vliv oběžníku č. 1/94 (viz níže uvedený odst. 43) na žadatelčin případ, ale vyvodila, že ačkoli kladl značný důraz na obsazování pozemků kočovníky, vládní politikou bylo, že návrhy na pozemky pro kočovníky by měly být i nadále rozhodovány v souladu s faktory využití půdy. Na závěr prohlásila, že od doby posledního odvolání nedošlo k žádným podstatným změnám, proto by i současné odvolání mělo být zamítnuto.

23. Akceptuje závěry a doporučení předložené inspektorkou, ministr odvolání zamítl 12. prosince 1995. Žadatelka se odvolala k Vrchnímu soudu, u kterého nyní probíhá řízení.

F. Oprávněně obývané pozemky pro kočovníky v okrese South Cambridgeshire

24. V listopadu 1992 rada hrabství zřídila oficiální pozemek pro karavany u Meadow Drove přibližně 700 metrů vzdálený od žadatelčina. Tento pozemek zahrnuje 15 stanovišť, každé z nich se skládá z oplocené, zčásti travnaté plochy s místem pro parkování karavanu a vlastní cihlovou přístavbou, v níž je kuchyň, sprcha a toaleta. Každé stanoviště je uzpůsobeno tak, aby zde mohl stát jeden karavan nastálo, jeden pojízdný karavan, jeden nákladní vůz a jedno auto. Pozemek je situován v otevřené krajině u hlavní cesty.

25. V době od listopadu 1992 (kdy byl pozemek zpřístupněn) do srpna 1995 se sem přistěhovalo 28 osadníků. Okresní rada žadatelce zaslala dopisy datované 17. února 1992 a 20. ledna 1994, ve kterých ji informovala o možnosti využití stanovišť na tomto pozemku a doporučila jí, aby radu hrabství požádala o právo na užívání jednoho z nich. Žadatelka v tomto směru nevyvinula žádnou aktivitu.

26. Od doby zpřístupnění pozemku se na jeho území odehrály, jak bylo hlášeno, následující incidenty: (1) nepodložené udání z května 1993, že jeden z osadníků vlastnil střelnou zbraň; (2) rvačka v prosinci 1993, při které jeden z osadníků byl udeřen do oka druhým; (3) v roce 1994 někdo přivezl na pozemek automobil a zapálil ho; (4) v tomtéž roce došlo k incidentu, kdy v jedné z rodin bylo použito fyzického násilí; (5) taktéž v roce 1994 došlo k vloupání a následným škodám v kanceláři správce pozemku, která byla dočasně opuštěná; (6) v roce 1995 byl jeden z osadníků trestán za chování, kterým způsobil rušení klidu, když slovně a výhrůžnými gesty napadl na pozemku výběřčího okresní rady; (7) v březnu 1995 byla čtyři ze stanovišť poničena vandalismem a/nebo ohněm.

27. Ve Smithy Fen, Cottenham, přibližně 7 kilometrů od Willinghamu, se nacházejí povolené soukromě spravované pozemky. V květnu 1995 se náklady na získání stanoviště na jednom z nich údajně pohybovaly mezi 7 000 až 40 000 liber.

II. Příslušné domácí právo a praxe

A. Obecný stavební zákon

28. Stavební zákon pro město a venkov z roku 1990, ve znění změn vyplývajících ze zákona stavebního a kompenzačního z roku 1991 (dále jen „Zákon 1990“), posílil již dříve existující stavební zákon.

29. Tento zákon stanoví, že stavební povolení je požadováno pro provedení jakéhokoli zásahu do krajiny (článek 57 Zákona 1990). Přizpůsobování půdy parkování karavanů může takový zásah tvořit (viz případy Rada Restormel Borough v. ministr životního prostředí a Rabey [1982] Journal of Planning Law 785; John Davies v. ministr životního prostředí a okresní rada South Hertfordshire [1989] Journal of Planning Law 601).

30. Žádost o stavební povolení musí být podána příslušné místní instituci, která musí žádost posoudit v souladu s místním plánem rozvoje, pokud vzhledem k podstatným důvodům není třeba jednat jiným způsobem (viz článek 54A Zákona 1990). Místní plán rozvoje v South Cambridgeshire omezuje zásahy do krajiny na ty, které přirozeně patří k činnostem spojeným s venkovem, jako je zahradnictví, zemědělství či lesnictví.

31. Pro případ, že je povolení zamítnuto, umožňuje Zákon 1990 odvolání k ministrovi (článek 78). Až na nepodstatné výjimky musí ministr, pokud si to odvolatel nebo příslušná instituce přeje, dát každému z nich příležitost předložit výklad ministrem jmenovanému inspektorovi. Je zavedenou praxí, že každý inspektor je povinen vynést nezávislý soud o situaci a nesmí se stát objektem nežádoucích vlivů (viz rozsudek ve věci Bryan v. Spojené království ze dne 22. listopadu 1995, Série A č. 335-A, § 21). Další odvolání k Vrchnímu soudu je možné v případě, že ministrovo rozhodnutí nebylo v souladu s pravomocemi plynoucími ze Zákona 1990 nebo nebylo vyhověno důležitým požadavkům tohoto zákona (článek 288).

32. Jestliže je zásah proveden bez udělení požadovaného stavebního povolení, místní instituce může vydat „platnou výpověď“, když to vzhledem k ustanovením plánu rozvoje a dalším podstatným úvahám pokládá za nutné (článek 172 /I/ Zákona 1990).

33. Existuje právo na odvolání se proti takové výpovědi k ministrovi z důvodů, inter alia, že stavební povolení by pro projednávání zásah mělo být vydáno (článek 174). Ve věci odvolání proti zamítnutí povolení ministr musí oběma stranám poskytnout možnost předložení výkladů inspektorovi.

34. Opět zde existuje další právo na odvolání ve smyslu zákona k Vrchnímu soudu proti rozhodnutí ministra podle článku 174 (odd. 289). Takové odvolání může být podáno ze stejných důvodů, z jakých se podává žádost o soudní přešetření. Zahrnuje tudíž přehodnocení, zda rozhodnutí či závěr založený na konstatování skutečnosti je nepříhodný či příčící se zdravému rozumu (R. v. ministr vnitra, ex parte Brind [1991] Appeal Cases 696, pp. 764 H–765 D). Vrchní soud také připustí přehodnocení, jestliže rozhodnutí inspektora bylo toho rázu, že neexistoval důkaz, který by podpořil určité konstatování skutečnosti; nebo rozhodnutí bylo učiněno s odkazem na nepatřičné okolnosti či bez ohledu na významné okolnosti; nebo bylo učiněno za nesprávným účelem, procedurálně nesprávným způsobem nebo způsobem, který porušil některý z platných zákonů nebo zákonných dokumentů. Ovšem přehodnocující soud nemůže nahradit svým rozhodnutím o skutkové podstatě případu rozhodnutí příslušné instituce.

B. Ustanovení o pozemcích pro karavany kočovníků

1. Zákon o pozemcích pro karavany z roku 1968

35. Část II zákona o pozemcích pro karavany z roku 1968 (dále jen „Zákon 1968“) byla určena k řešení problémů způsobených snížením počtu zákonem vyměřených stanovišť pro kočovníky následkem stavebních a jiných zákonů a sociálních změn v poválečné době. Oddíl 16 definuje „kočovníky“ jako: „osoby s kočovným způsobem života, jakékoli rasy či původu, ale nezahrnující členy organizovaných skupin potulných kejklířů nebo osoby zaměstnané v cestujících cirkusech, které takto mění místa pobytu.“

36. Oddíl 6 Zákona 1968 stanoví, že povinností místních institucí by mělo být: „využit své moci.... tak dalece, jak bude nutné ke stanovení přiměřeného usídlení pro kočovníky sídlící na území nebo využívající území, které tyto instituce spravují.“ Ministr může místním institucím nařídít, aby určily pozemky pro karavany, jestliže to pokládá za nutné (odd. 9).

37. Pokud byl ministr přesvědčen, že místní instituce vydaly adekvátní ustanovení pro usídlení kočovníků nebo že takové ustanovení nebylo nutné či vhodné vydávat, mohl takový okres či hrabství „označit“ (článek 12 Zákona 1968).

Následkem takového aktu bylo v označené oblasti pro všechny kočovníky parkování karavanu se záměrem jakkoli dlouhého pobytu na silnici, na jiném neobsazeném pozemku a na obsazeném pozemku bez povolení jeho majitele kvalifikováno jako přestupek proti zákonu (článek 10).

Dále, článek 11 Zákona 1968 zmocňuje místní orgány v označených oblastech požádat policejní soud o nařízení opravňující je k odstranění karavanů zaparkovaných v rozporu s článkem 10.

2. Crippsova zpráva

38. V polovině sedmdesátých let bylo zřejmé, že rozsah ustanovování pozemků podle článku 6 Zákona 1968 byl nedostatečný a že nepovolená táboření vedla k řadě sociálních problémů. Proto v únoru 1976 vláda požádala sira Johna Crippse o vypracování studie o účinnosti Zákona 1968. Zprávu vydal v červenci 1976 (Táboření kočovníků: Zpráva o účinnosti Zákona o pozemcích pro karavany z roku 1968, „Crippsova zpráva“).

Sir John odhadl, že v Anglii a Walesu žilo přibližně 40 000 kočovníků. Shledal, že: „Šest a půl roku po začátku účinnosti Části II Zákona 1968 platí ustanovení pouze pro jednu čtvrtinu odhadovaného počtu kočovných rodin bez pozemku. Tři čtvrtiny jsou stále bez možnosti najít zákonem povolené bydliště... když zastaví na noc, nemají jinou možnost než porušit zákon.“ Zpráva obsahovala několik návrhů, jak tuto situaci zlepšit.

3. Oběžník 28/77

39. Oběžník 28/77 byl vydán ministerstvem životního prostředí 25. března 1977. Jeho účelem bylo poskytnout místním institucím směrnice pro „zákonné postupy, alternativní formy usídlování kočovníků a v praxi použitelné postupy týkající se ustanovení pozemků a jejich správy“. Měl platit až do doby, kdy budou zrealizována definitivní opatření podle doporučení obsažených v Crippsově zprávě.

Mezi jinými radami doporučoval místním institucím umožnit svépomoc kočovníků přijetím „vstřícného a pružného přístupu k jejich žádostem o stavební povolení a licence na pozemky“. Poukazuje na případy, kdy kočovníci koupili parcelu a zaparkovali na ní karavany, jen aby shledali, že stavební povolení není k dispozici. Dále doporučoval, aby v takových případech by k vyhoštění nedocházelo dříve, než v oblasti budou k dispozici náhradní pozemky.

4. Oběžník 57/78

40. Oběžník 57/78, který byl vydán 15. srpna 1978, vyjadřoval inter alia, že „by bylo k prospěchu všech, kdyby bylo co nejvíce kočovníkům umožněno najít si vlastní tábořiště“, a tím radil místním institucím, aby „zvláštní potřeba umístit kočovníky... byla brána v úvahu jako významný činitel při rozhodování o stavebním povolení“.

Dále bylo přibližně 100 milionů liber vydáno podle schématu, kterým byly pro místní instituce zajištěny stoprocentní dotace na výlohy spojené s vytvářením pozemků pro kočovníky

5. Zákon o trestním soudnictví a veřejném pořádku z roku 1994

41. Článek 80 zákona o trestním soudnictví a veřejném pořádku z roku 1994 (dále jen „Zákon 1994“), který vešel v platnost 3. listopadu 1994, rušil články 6–12 Zákona 1968 (viz výše uvedené odst. 35–37) a uznal schema zmíněná ve výše uvedeném odst. 40.

42. Článek 77 Zákona 1994 místní instituci zplnomocňuje k tomu, aby neoprávněně tábořícímu nařídila opustit pozemek. Neoprávněně tábořící je definován jako „osoba po určitý čas sídlící ve vozidle na území tvořícím součást cesty, na jiném neobsazeném pozemku nebo na obsazeném pozemku bez povolení jeho majitele“. Neuposlechnutí takového nařízení v přiměřené době nebo opakované vstoupení na pozemek během tří měsíců je trestným činem. Místní instituce mohou požádat policejní soud o příkaz opravňující je k odstranění karavanů zaparkovaných v rozporu s takovým nařízením (článek 78 Zákona 1994).

6. Oběžník 1/94

43. Oběžníkem 1/94 (5. ledna 1994) byly vládou pod vlivem Zákona 1994 vydány nové směrnice pro místní instituce pro jejich jednání ohledně pozemků a stavebních povolení pro kočovníky. Tímto oběžníkem byla zrušena platnost oběžníku 57/78 (viz výše uvedený odst. 40). Radám bylo sděleno, že: „V zájmu přidělení pozemků do soukromého vlastnictví by místní instituce měly kočovníkům, kteří chtějí získat svůj vlastní pozemek, poskytnout rady i praktickou pomoc při stavebním postupu; měly by co nejvíce pomoci kočovníkům při samostatném jednání, povolit jim, aby sami chránili pozemek, který požadují, a tak se vyvarovat porušování stavební regulace.“

Avšak: „Vzhledem k dalším žádostem by návrhy týkající se pozemků pro kočovníky měly být posuzovány v souvislosti s faktory využití půdy. Zatímco pozemky pro kočovníky mohou být přijatelné pro některé oblasti venkova, přidělení povolení se musí shodovat se záměry zemědělství, archeologie, krajinyotvorby, ochrany životního prostředí a Green Belt (udržování nezastavitelných pásů zeleně)...“

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

44. Ve své žádosti ke Komisi (č. 20348/92) ze 7. února 1992 paní Buckleyová uváděla, že jí bylo bráněno žít se svou rodinou v karavanech na vlastní půdě a dodržovat tak tradiční kočovný způsob života, což je v rozporu s článkem 8 Úmluvy.

45. Dne 3. března 1994 Komise prohlásila žádost za přípustnou. Ve své zprávě z 11. ledna 1995 (článek 31) Komise vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 8 (sedmi hlasy ku pěti).

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

46. Ve svém vyjádření Vláda požádala Soud, „aby rozhodl a prohlásil, že skutková zjištění nezakládají porušení žadatelčích práv daných článkem 8 Úmluvy“. Žadatelka požádala Soud, „aby rozhodl a prohlásil, že skutková zjištění zakládají porušení jejich práv daných článkem 8 a/nebo článkem 8 ve spojení s článkem 14“ a dále požadovala spravedlivé zadostiučinění.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Rozsah případu před soudem

A. Žadatelčina stížnost podle článku 14 Úmluvy chápaná ve spojení s článkem 8

47. Ve své žádosti ke Komisi žadatelka tvrdí, že systém označení podle zákona o pozemcích pro karavany z roku 1968 (viz výše uvedený odst. 37) a trestnost „neoprávněného táboření“ podle zákona o trestním soudnictví a veřejném pořádku z roku 1994 (viz výše uvedený odst. 42) kočovníky diskriminovaly tím, že jim bránily v pěstování jejich tradičního způsobu života. K tomuto se Komise ve své zprávě nevyjádřila. Delegát Komise, hovořící při jednání před Soudem, prohlásil, že Komise dospěla k závěru, že takto by žádost posuzována být nemohla, protože žadatelka nemohla dokázat, že byla přímo a bezprostředně postižena některým z uvedených zákonů.

48. Ačkoli Komise posuzovala případ pouze podle článku 8 Úmluvy, tato dodatečná stížnost je zahrnuta v rozhodnutí Komise, kterým prohlásila žádost za přípustnou. Soud proto má pravomoc toto posoudit (viz rozsudek ve věci *Philis v. Řecko* ze dne 27. srpna 1991, Série A č. 209, s. 19, § 56).

B. Žadatelčiny „formální námítky“

49. Na zasedání Soudu 19. února 1996 Vláda uvedla na podporu svého tvrzení, že žadatelka měla k dispozici dostatečné procesní záruky, že se neodvolala k Vrchnímu soudu proti rozhodnutí ministra ze 16. dubna 1991 (viz výše uvedený odst. 17).

V dopise, který kancelář tajemníka Soudu obdržela 21. února 1996, právní zástupce žadatelky požadoval, aby byly zaprotokolovány „formální námítky“ proti spoléhání Vlády na tento fakt. Vláda proti tomu nic nemítala během doby před zahájením jednání u Soudu. Proto by všechny takové námítky měly být zamítnuty jako nevhodně načasované (ust. 48 § 1 Jednacího řádu Soudu) a tvořící překážku uplatnění práva.

50. Soud shledává, že se žadatelka rozhodla nepodat odvolání ke kompetentnímu soudu poté, co jí bylo právním poradcem sděleno, že takové odvolání musí být nutně zamítnuto (viz výše uvedený odst. 17).

Avšak, jak je zmíněno výše, Vláda nedefinovala svůj komentář jako předběžnou námítku. Je to argument, který by měl být Soudem posuzován ve správnou dobu (viz níže uvedený odst. 79).

II. Údajné porušení článku 8 Úmluvy

51. Žadatelka prohlašovala, že jelikož jí bylo bráněno v bydlení v karavanech na jejím vlastním pozemku s její rodinou a v dodržování tradičního kočovného způsobu života, došlo a stále dochází k porušení jejího práva na respektování jejího soukromého a rodinného života a obydlí. Odvolávala se na článek 8 Úmluvy, který zní následně:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Vláda o tomto argumentu pochybovala, ale Komise ho přijala.

A. Zda je právo chráněné článkem 8 předmětem sporu

52. Vláda popírala, že žadatelčina práva daná článkem 8 byla předmětem sporu. Podle jejího názoru může být tímto ustanovením chráněné pouze legálně zřízené „obydlí“.

53. Podle prohlášení žadatelky a Komise nebylo ve znění článku 8 nebo v precedenčním právu Soudu či Komise nic, co by svědčilo o tom, že pojem „obydlí“ by byl specifikován na příbytky, které byly zřízeny legálně. Dále bylo shledáno, že jelikož tradiční kočovný způsob života zahrnuje bydlení v karavanech a cestování, případ se týká také žadatelčina „soukromého a rodinného života“.

54. Soud ve svém rozsudku ve věci *Gillow v. Spojené království* ze dne 24. prosince 1986 (Série A č. 109) poznamenal, že žadatelé učinili z projednávaného území svůj domov, uchovali ho ve vlastnictví, aby se mohli vrátit, žili zde s vyhlídkou usazení se nastálo, vzdali se svého druhého domovského pozemku a na území Spojeného království již žádný jiný nezařídili. Zmíněné území bylo tudíž pokládáno za jejich „obydlí“ ve smyslu článku 8 (citovaný rozsudek, s. 19, § 46).

Ačkoli v případě *Gillow* byl žadatelův „domov“ původně založen legálním způsobem, stejně úvahy platí v projednávaném případě. Soudu stačí, že žadatelka koupila pozemek, aby zde vytvořila své stálé bydliště. Žila zde nepřetržitě od roku 1988 – kromě dvoutýdenní nepřítomnosti z rodinných důvodů v roce 1993 (viz výše uvedené odst. 11 a 13) – a nebylo prokázáno, že založila nebo se chystala založit stálé bydliště někde jinde. Příklad se proto týká žadatelčina práva na respektování jejího „obydlí“.

55. Vzhledem k výše uvedeným závěrům není nezbytné, aby Soud rozhodl, zda se případ týká také žadatelčina práva na respektování jejího „soukromého a rodinného života“.

B. Zda došlo k „zásahu státního orgánu“

56. Žadatelka požádala Soud, aby přehodnotil systém označování podle zákona o pozemcích pro karavany z roku 1968 (viz výše uvedené odst. 35–37), který podle ní činil kočovníkům velké potíže při dodržování tradic kočovného života, a trestnost „neoprávněně tábořících“ na základě zákona o trestním soudnictví a veřejném pořádku z roku 1994 (viz výše uvedené odst. 41–42), který, jak tvrdí, byl ještě více omezující.

57. Komise se domnívala, že byla zmocněna prověřit žadatelčiny stížnosti pouze do té míry, jak byla poškozena diskutovanými opatřeními. Ani Zákon 1968, ani Zákon 1994 nikdy nebyly uplatněny k újmě žadatelky.

58. Vláda předložila k úvaze, že „pokud jde o rozsah zásahu do žadatelčinych práv daných článkem 8 § 1“, tento zásah spočíval v prosazení stavební regulace proti ní.

59. Jelikož úlohou Soudu není prověřovat legislativu čistě teoreticky, Soud se co nejvíce omezí na prověřování specifických sporných bodů, které s sebou tento případ přináší (viz rozsudek ve věci *Bellet v. Francie* ze dne 4. prosince 1995, Série A č. 333-B, s. 42, § 34).

Nezdá se, že opatření vyplývající ze Zákona 1968 nebo Zákona 1994 byla kdy použita proti žadatelce. Navíc, příkaz o označení pozemků v South Cambridgeshire vešel v platnost až 13. srpna 1993 (viz výše uvedený odst. 19), dlouho po platné výpovědi (9. dubna 1990 – viz výše uvedený odst. 15) a rozhodnutí ministra (16. dubna 1991 – viz výše uvedený odst. 17). Proto není v kompetenci Soudu projednávat žadatelčina tvrzení, která jsou založena na těchto zákonech.

60. Oproti tomu žadatelce bylo odmítnuto stavební povolení, které by jí povolovalo žít v karavanech na jejím území, byla požádána přemístit karavany a stíhána za neuposlechnutí (viz výše uvedené odst. 14–18), vše v souladu s příslušnými články stavebního zákona pro město a venkov z roku 1990. Toto nepochybně zakládá „zásah státního orgánu“ do žadatelčina uplatnění práva na respektování jejího obydlí (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek ve věci *Gillow*, s. 19, § 47).

C. Zda zásah byl „v souladu se zákonem“

61. Nebylo zpochybněno, že opatření, kterým byla žadatelka podrobena, byla „v souladu se zákonem“. Soud nenachází důvod dospět k jinému závěru.

D. Zda zásah sledoval „legitimní cíl“

62. Podle Vlády byla projednávaná opatření učiněna v rámci prosazení stavební regulace, určené k zachování dopravní bezpečnosti, ochraně životního prostředí a veřejného zdraví. Sledovanými legitimními cíli tudíž bylo veřejná bezpečnost, ekonomická prosperita země, ochrana zdraví a ochrana práv ostatních lidí.

Komise toto v zásadě přijala, ale poznamenala, že na aspekt dopravní bezpečnosti, který výrazně figuroval v rozhodnutí rady z 8. března 1990, inspektorčině zprávě ze 14. února 1991 a důsledkem toho v rozhodnutí ministra z 16. dubna 1991 (viz výše uvedené odst. 14–16), již v pozdějších rozhodnutích nebyl kladen takový důraz.

Žadatelka nepopírala, že orgány svým jednáním sledovaly legitimní cíl.

63. Vzhledem k předloženým faktům Soud nevidí důvod k pochybám o tom, že projednávaná opatření sledovala legitimní cíle stanovené Vládou.

E. Zda byl zásah „nutný v demokratické společnosti“

1. Argumentace před Soudem

(a) Žadatelka

64. Žadatelka přijala názor, že kočovníci by neměli být imunní proti stavebním regulacím, ale namítala, že odpovědnost na ni kladená byla nepřiměřená. Tvrdila, že snažíc se jednat podle zákona zakoupila pozemek, aby zajistila bezpečné a jisté zázemí pro své děti a umožnila jim bydlet blízko školy, kterou navštěvovaly.

65. Upozornila na fakt, že v době událostí, na které si stěžuje, vzdálenější úřední pozemek u Meadow Drove ještě nebyl otevřen. Tento se stejně ukázal být nevyhovujícím pro svobodnou matku se třemi dětmi. Podle zpráv na něm docházelo k násilí a zločinnosti a ve své zprávě z května 1995 ho inspektorka označila za větrný a nechráněný (viz výše uvedený odst. 22). Za takových okolností nemohl úřední pozemek být brán v úvahu jako vhodná náhrada za žadatelčin vlastní.

Oproti tomu ve stejné zprávě bylo poznamenáno, že žadatelčin pozemek byl dobře udržovaný. Mohl být také dostatečně chráněn vegetací, což by snížilo jeho vizuální působení na okolní krajinu.

66. Konečně se žadatelka domnívala, že neměla jinou možnost, jelikož jí v přemístění karavanů na některý z pozemků v okolí bránila výše výdajů s tímto spojených.

(b) Vláda

67. Vláda poznamenala, že stavební zákony byly v moderní společnosti nezbytné pro ochranu venkovské i městské krajiny. To odráželo potřeby celé populace. Při stanovení konkrétních opatření národní orgány nutně potřebovaly široké pole působnosti.

V tomto kontextu bylo nutné vykládat článek 8 Úmluvy v souladu s článkem I Protokolu I, který státu dovoluje, mimo jiné, prosadit takové zákony, které shledá nezbytnými k zajištění regulace využití vlastnictví v souladu s obecným zájmem.

68. Národní právo bylo určeno k tomu, aby zajistilo přiměřenou rovnováhu mezi zájmy jednotlivců a zájmy komunity jako celku. Konkrétně, zajistilo quasisoudní postup dovolující jednotlivcům protestovat proti rozhodnutí o stavebním povolení (viz výše uvedený odst. 31); tento postup byl navíc Soudem shledán v jeho rozsudku ve věci Bryan v. Spojené království ze dne 22. listopadu 1995 (Série A č. 335-A) vyhovujícím podle ustanovení článku 6 Úmluvy.

69. Pokud se týká nutnosti poskytnout kočovníkům zvláštní ochranu, tato potřeba byla vzata v úvahu. Vláda vydala návrh zákona a směrnice pověřující instituce zapojené do stavebního procesu, aby vzaly na zřetel specifická zábrany, které s sebou přináší kočovný způsob života (viz výše uvedené odst. 35–37 a 39). Dále, potřeby usídlení kočovníků byly uspokojeny místními institucemi ustanovením legálních pozemků pro karavany a poskytnutím konzultací týkajících se stavebních povolení pro soukromé pozemky.

V žadatelčině případě zprávy inspektorů ukázaly, že její status kočovnice byl zvažován k jejímu prospěchu, jak je požadováno příslušnými směrnici (viz výše uvedený odst. 16).

Každopádně bylo nepřijatelné, aby jakákoli část komunity byla vyňata ze stavební regulace nebo aby jakékoli skupině byla ponechána výhoda shovívavějších předpisů, než jakým populace všeobecně podléhala.

70. Žadatelka měla dostatečnou možnost výběru. Byla vyzvána, aby se ucházela o místo na úředním pozemku u Meadow Drove před jeho otevřením i po něm (viz výše uvedený odst. 25). Ani při jedné z příležitostí to neučinila. Vláda popřela, že by na něm byla rozšířena zločinnost a násilí; pokud se týká toho, že žadatelčina pasivita vycházela z těchto tvrzení, bylo jasné, že nemohly mít zásadní význam předtím, než byl pozemek vůbec otevřen. Dále byly podle tvrzení Vlády v této oblasti dostupné další soukromé pozemky (viz výše uvedený odst. 27), z nichž většinu vlastnili kočovníci. Skutečná situace byla taková, že žadatelka soustavně odmítala přijmout, že by měla žít kdekoliv jinde než na svém vlastním pozemku. Konečně, sankce vedené proti žadatelce představovaly pouze malé pokuty (viz výše uvedený odst. 18).

(c) Komise

71. Komise prohlásila, že kočovníci dodržující tradiční způsob života vyžadovali zvláštní posuzování v záležitostech týkajících se stavebních povolení, a domnívala se, že Vláda toto přijala. Avšak ve zvláštních okolnostech žadatelčina případu nebylo dosaženo náležité rovnováhy.

72. Projednávaná oblast nebyla objektem zvláštní ochrany, ať už jako národní park, chráněná krajinná oblast či Green Belt. Parkování karavanů na okraji tohoto pozemku bylo oprávněné stejně jako postavení budov patřících zemědělské mechanické firmě na sousedním pozemku (viz výše uvedený odst. 16). Na vzdálenějším místě u Meadow Drove byl otevřen úřední pozemek pro karavany (viz výše uvedený odst. 24). Dále inspektorka ve své zprávě z května 1995 shledala, že žadatelčin pozemek mohl být skryt za živý plot (viz výše uvedený odst. 22).

73. Ze stejných důvodů, jaké byly uvedeny žadatelkou, Komise uznala, že žadatelka nemohla být nucena přestěhovat se na úřední pozemek u Meadow Drove. Dále uznala, že nabízené místo na dalším úředním pozemku pro karavany v South Cambridgeshire bylo nevyhovující (viz výše uvedený odst. 16). Žadatelka také nemohla být nucena přestěhovat se na legální soukromý pozemek, o němž sama inspektorka vyjádřila pochybnosti týkající se dostatku míst na něm a jejich cen (viz výše uvedený odst. 22).

2. Hodnocení Soudu

(a) Obecné zásady

74. Jak je stanoveno precedenčním právem Soudu, je na národních institucích, aby zhodnotily „nutnost“ zásahu, ať jde o legislativní soustavu nebo o konkrétní opatření pro její realizaci (viz, inter alia a mutatis mutandis, rozsudky ve věci *Leander v. Švédsko* ze dne 26. března 1987, Série A č. 116, s. 25, § 59, a ve věci *Miaillhe v. Francie* ze dne 25. února 1993, Série A č. 256–C, s. 89, § 36). Ačkoli určení pole působnosti je tudíž ponecháno kompetenci národních institucí, jejich rozhodnutí zůstává předmětem přezkoumávání Soudem z hlediska shody s požadavky zakotvenými v Úmluvě.

Rozsah tohoto pole působnosti není ve všech případech stejný, ale mění se v souladu s kontextem (viz, inter alia a mutatis mutandis, výše uvedený rozsudek ve věci *Leander*, *ibid.*). K důležitým faktorům patří povaha práv Úmluvy týkajících se sporných otázek, význam případu pro jedince a povaha projednávaných událostí.

75. Soud měl již příležitost zaznamenat, že městské a zemské stavební programy vyžadují uplatnění volně zvažovaných úsudků při realizaci zásad přijatých v zájmu společnosti (v kontextu článku 6 § 1, viz rozsudek ve věci *Bryan v. Spojené království* ze dne 22. listopadu 1995, Série A č. 335–A, s. 18, § 47; v kontextu článku 1 Protokolu č. 1, viz rozsudek ve věci *Sporrong a Lonnhorth v. Švédsko* ze dne 23. září 1982, Série A č. 52, s. 26, § 69; rozsudky ve věci *Erkner a Hofauer v. Rakousko* z 23. dubna 1987, Série A č. 117, s. 65–66, §§ 74–75 a 78; ve věci *Poiss v. Rakousko* z 23. dubna 1987, Série A č. 117, s. 108, §§ 64–65, a s. 109, § 68; ve věci *Allan Jacobsson v. Švédsko* z 25. října 1989, Série A č. 163, s. 17, § 57, a s. 19, § 63). Není na Soudu, aby předkládal svůj vlastní názor na to, co by bylo nejlepším postupem ve sféře stavebního plánování nebo nevhodnějším individuálním opatřením v případech týkajících se této sféry (viz, mutatis mutandis, rozsudek ve věci *Klass a jiní v. Německo* ze dne 6. září 1978, Série A č. 28, s. 23, § 49). Vzhledem k přímému a stálému kontaktu s životně důležitými vlivy ve svých zemích jsou národní instituce zásadně lépe než mezinárodní soud připraveny zhodnotit místní potřeby a podmínky. Pokud je uplatnění vlastní úvahy zahrnující množství místních faktorů podstatné při volbě a realizaci stavebního programu, těší se národní instituce zásadně širokému poli působnosti.

76. Avšak Soud nemůže přejít fakt, že v tomto případě musí být zájmy společnosti vyváženy s žadatelčím právem na respektování jejího „obydlí“, s právem, které se týká bezpečnosti a prospěchu jejího a jejích dětí (viz výše uvedený rozsudek ve věci *Gillow*, s. 22, § 55). Význam tohoto práva pro žadatelku a její rodinu musí být také brán v úvahu při určení rozsahu pole působnosti odpovědného státu.

Kdykoli se s národními institucemi jedná o rozhodování připouštějícím porušení takového práva Úmluvy, jaké je projednáváno v tomto případě, procesní ochrana poskytovaná jedinci bude zvláště důležitá v rozhodování, zda odpovědný stát při určení soustavy pravidel nepřekračuje rozsah svého pole působnosti. Precedenčním právem je vskutku řešeno, že zatímco článek 8 neobsahuje žádné výslovné požadavky na postup, proces rozhodování určující míru zásahu musí být spravedlivý a takový, aby poskytoval dostatečný ohled na zabezpečení zájmů jedince podle článku 8 (viz rozsudek ve věci *McMichael v. Spojené království* ze dne 24. února 1995, Série A č. 307–B, s. 55, § 87).

77. Úlohou Soudu je rozhodnout na základě výše uvedených principů, zda důvody ospravedlňující projednávaný zásah jsou relevantní a postačující podle článku 8 § 2.

(b) Aplikace výše uvedených principů

78. Žadatelka si stěžovala na zamítnutí svého odvolání proti platné výpovědi.

79. Zákon, kterým se řídí proces rozhodování vedoucí k napadenému rozhodnutí, opravňoval žadatelku, aby se odvolala k ministroví z důvodu, inter alia, že stavební povolení by jí mělo být přiděleno. Navíc, odvolací postup zahrnoval vyjádření kvalifikovaného nezávislého odborníka, inspektorky, které žadatelka byla oprávněna podat svůj výklad (viz výše uvedené odst. 16 a 33). Soud byl přesvědčen, že procesní záruky stanovené v rámcovém postupu poskytovaly dostatečný ohled na žadatelčiny zájmy podle článku 8.

Následné přehodnocení Vrchním soudem bylo také přípustné, zejména jestliže žadatelka nabyla pocitu, že inspektorka (nebo ministr) nebrali ohled na významné věci nebo založili napadené rozhodnutí na nepatřičných úvahách (viz výše uvedený odst. 34). V tomto případě se žadatelka odmítla odvolat k Vrchnímu soudu na základě rady právního zástupce, že odvolání bude s největší pravděpodobností zamítnuto (viz výše uvedené odst. 17).

80. V tomto případě bylo inspektorkou, která si pozemek skutečně osobně prohlédla a zvažila písemné výklady předložené žadatelkou i okresní radou, provedeno vyšetření (viz výše uvedený odst. 16). V souladu s vládní politikou, jak byla vyložena v oběžnících 38/77 a 57/78 (viz výše uvedené odst. 39 a 40), zvláštní potřeby žadatelky jako kočovnice dodržující tradiční způsob života byly brány v úvahu. Inspektorka a později ministr brali ohled na nedostatek pozemků pro karavany v oblasti a zvažili žadatelčin zájem na povolení dále žít v karavanech na svém pozemku v rozporu s obecným zájmem řídit se stavebním plánem (viz výše uvedené odst. 16 a 17). Shledali, že tento druhý zájem je závažnější, což je dáno zvláštními okolnostmi vztahujícími se k projednávané oblasti. A tak ve své zprávě inspektorka prohlásila: „... (žadatelčin pozemek) rozšiřuje využití pozemku dále od cesty, než je povoleno. Tak zasahuje do otevřené krajiny v rozporu se záměrem stavebního plánu, který má krajinu chránit před nepřirozenými zásahy.“ a: „Je ... mi tudíž jasné, že je třeba více povolených prostorů ... Ovšem myslím, že je důležité udržet malou koncentraci pozemků pro kočovníky, protože tak budou spíše přijati místní komunitou. ... Koncentrace pozemků pro kočovníky ve Wilinghamu dosáhla přijatelného maxima a nemyslím, že by všeobecná potřeba pozemků měla v tomto případě převážit námitky ze strany stavebního plánování.“

Zdůvodnění ministrova rozhodnutí zahrnovalo následující: „Hlavním sporným bodem z hlediska podstaty vašeho odvolání je zvažení, zda nesporná potřeba stanovení dalších pozemků pro karavany v oblastech spravovaných okresní – a hrabskou – radou je natolik naléhavá, aby v jejím zájmu byly přehlíženy námitky z hlediska osídlovací politiky a dopravní bezpečnosti jen kvůli tomu, aby pozemek, jehož se odvolání týká, byl nadále užíván k parkování karavanů pro kočovníky. Proto jsem došel k názoru, že důvody proti tomu, aby byl pozemek nadále tímto způsobem využíván, jsou na základě osídlovací politiky a dopravní bezpečnosti natolik pádné, že přidělení stavebního povolení by nebylo oprávněné ani na dočasném či osobním základě. Při rozhodování byla brána v úvahu metodika z oběžníku ministerstva č. 28/77, doporučující radám, jak postupovat při zajišťování odpovídajícího počtu pozemků pro karavany kočovníků, kteří sídlí v jejich oblastech nebo se do nich často uchylují.“

81. Žadatelce byla nabídnuta příležitost, poprvé v únoru 1992 a znovu v lednu 1994, ucházet se o místo na úředním pozemku pro karavany vzdáleném přibližně 700 metrů od toho, který v současné době obývá (viz výše uvedené odst. 24 a 25). Byly uvedeny důkazy mající tendenci ukázat, že náhradní stanoviště dostupné v této oblasti nebylo tak uspokojivé jako obydlí, které si založila v rozporu se zákonnými požadavky (viz výše uvedený odst. 26). Avšak obsah článku 8 nejde tak daleko, aby dovolil právu výběru jedince, pokud jde o místo jeho obydlí, nabýt vrchu nad obecným zájmem.

82. Je také pravda, že následně, ve své zprávě z června 1995, druhá inspektorka shledala, že žadatelčiny karavany mohly být dostatečně skryty za živý plot; tímto by sice nebyly vidět, ale, jak dodala inspektorka, nezmenšilo by to jejich zásah do otevřené krajiny způsobem, jakému se státní a místní stavební politika brání (viz výše uvedený odst. 23).

83. Po zamítnutí stavebního povolení byla žadatelka pokutována poměrně malými částkami za neuposlechnutí příkazu o přemístění svých karavanů (viz výše uvedený odst. 18). Až dodnes nebyla násilím vystěhována ze svého pozemku, ale dále jej obývá (viz výše uvedený odst. 7).

84. Vzhledem k předchozímu se Soud domnívá, že bylo patřičně přihlédnuto k žadatelčině kritické situaci jak z hlediska soustavy pravidel, která obsahovala odpovídající procesní záruky na ochranu jejich zájmů podle článku 8, tak z hlediska odpovědných stavebních úřadů při uplatňování jejich úvah na konkrétní okolnosti jejího případu. Posledně zmíněné úřady dospěly k napadanému rozhodnutí ve snaze o vyvážení různých protichůdných zájmů, které byly předmětem sporu. Jak bylo ukázáno (viz výše uvedený odst. 75), úlohou Soudu není přehodnocovat podstatu tohoto rozhodnutí. Ačkoli byla předložena fakta argumentující ve prospěch jiného výsledku na národní úrovni, Soud je přesvědčen, že důvody uváděné odpovědnými stavebními úřady byly závažné a postačující, aby pro účely článku 8 ospravedlnily z nich vyplývající zásah do užívání žadatelčina práva na respektování jejího obydlí. Konkrétně, prostředky použité k dosažení sledovaných legitimních cílů nemohou být brány jako nepřiměřené. Celkově Soud neshledává, že v tomto případě národní úřady překročily své pole působnosti.

(c) Závěr

85. Závěrem lze konstatovat, že nedošlo k porušení článku 8.

III. Údajné porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8

86. Žadatelka si stěžovala, že se stala obětí diskriminace kvůli svému postavení kočovnice, a to v rozporu s článkem 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8. Článek 14 Úmluvy stanoví:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

Podle jejího tvrzení jak Zákon 1968, tak Zákon 1994 kočovníkům bránily v dodržování jejich tradičního způsobu života tím, že parkování karavanů na neosídleném území učinily nezákonným.

87. Vláda popřela, že by žadatelka byla obětí jakéhokoli rozdílného jednání.

Komise se omezila na poznámku, že žadatelka nikdy nebyla přímo a bezprostředně postižena ani jedním z uvedených zákonů.

88. Soud již shledal (viz výše uvedený odst. 59), že nemůže zvažovat žadatelčiny stížnosti založené na Zákoně 1968 a Zákoně 1994.

Obecněji řečeno, nezdá se, že by žadatelka kdy byla pokutována či podrobena nežádoucímu zacházení za dodržování tradičního kočovného způsobu života. Ve skutečnosti se zdá, že příslušná národní politika měla záměr umožnit kočovníkům, aby se sami starali o své potřeby (viz výše uvedené odst. 39 a 40).

89. Z těchto důvodů si žadatelka nemůže stěžovat na to, že se stala obětí diskriminace v rozporu s článkem 14 v souvislosti s článkem 8. Z toho vyplývá, že nedošlo k porušení tohoto ustanovení.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Potvrzuje jednomyslně, že článek 8 Úmluvy je v tomto případě aplikovatelný;
2. Potvrzuje šesti hlasy ku třem, že nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy;
3. Potvrzuje osmi hlasy k jednomu, že nedošlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 25. září 1996.

Herbert PETZOLD
tajemník Soudu

Rudolf BERNHARDT
předseda Senátu

Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera

Nakladatelská redakce: Jaroslav Šprongl, JUDr. Karel Havlíček

Překlad: Kateřina Špronglová

Sazba: Rudolf Svoboda

Tisk: OSTRAVSKÉ TISKÁRNĚ, a. s., Ostrava

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ
poštovné úvěrováno
pošta Ostrava 2

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ
placeno převodem
pošta OZ Praha 025

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1997 (XLIX),
Přílohový sešit IX, ročník přílohových sešitů – III. z 24. 3. 1997.
Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha.
Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera.

Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel.: 05/41321237.

Ročně vycházejí 4 přílohové sešity.

Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává
Nakladatelství ORAC, s. r. o., 106 00 Praha 10, Jabloňová 80.

Administrace Nakladatelství ORAC: tel.: 02/758716, 02/755843, fax: 02/758720.